2024/2747

8.11.2024

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2024/2747,

9. oktoober 2024,

millega luuakse siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõimega seotud meetmete raamistik ning muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2679/98 (siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõime määrus)

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikleid 21, 46 ja 114,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust, ([1])

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust, ([2])

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ([3])

ning arvestades järgmist:

(1) Varasemad kriisid, eriti COVID-19 kriisi alguspäevad, on näidanud, et kriisid võivad tõsiselt mõjutada kaupade, isikute ja teenuste vaba liikumist siseturul ning selle tarneahelaid. Sellel võivad olla tagajärjed liikmesriikidevahelisele piiriülesele kaubandusele, luues takistusi siseturu tõrgeteta toimimisele. Kõnealuste kriiside ajal kas puudusid asjakohased kriisiohjevahendid ja koordineerimismehhanismid või need ei hõlmanud kõiki siseturu tahkusid või ei võimaldanud sellistele kriisidele aegsasti ja tulemuslikult reageerida.

(2) COVID-19 kriisi algfaasis kehtestasid liikmesriigid tõkkeid vabale liikumisele siseturul ning erinevaid meetmeid, mis olid seotud kriisile reageerimiseks hädavajalike või elutähtsate kaupade tarnimise ja kriisile reageerimiseks hädavajalike või elutähtsate teenuste osutamisega, kuid mis ei olnud alati põhjendatud. *Ad hoc*-meetmed, mille komisjon võttis siseturu toimimise taastamiseks ja mis põhinesid kehtivatel normidel, ei olnud piisavad. Liit ei olnud piisavalt valmis selleks, et tagada kriisi seisukohast oluliste mittemeditsiiniliste kaupade, näiteks isikukaitsevahendite tõhus tootmine, hankimine ja jaotamine. COVID-19 kriisi ajal kriisi seisukohast oluliste mittemeditsiiniliste kaupade kättesaadavuse tagamise meetmed olid paratamatult reaktiivsed. Samuti tõi COVID-19 kriis esile ebapiisava teabevahetuse ja ebapiisava ülevaate tootmisvõimsusest liidus ning liidusiseste ja üleilmsete tarneahelatega seotud ebasoodsa olukorra.

(3) Lisaks avaldasid isikute vaba liikumist piiravad koordineerimata meetmed erilist mõju sektoritele, mis sõltuvad liikuvatest töötajatest, sealhulgas piirialade töötajatest, kellel oli COVID-19 kriisi ajal siseturul oluline roll.

(4) Nõukogul oli küll kriisidele poliitilist reageerimist käsitleva integreeritud korra (IPCR) raames võimalik vahetada teavet ja koordineerida teatavaid meetmeid seoses COVID-19 kriisiga, kuid liikmesriigid tegutsesid muudes olukordades sõltumatult. Komisjoni tegevus aga viibis mitu nädalat, sest puudusid kogu liitu hõlmavad erandolukorra plaanimise meetmed ja selgus selles osas, millise riikliku ametiasutusega tulnuks ühendust võtta, et leida kiired lahendused mõjule, mida kriis avaldas siseturule. Lisaks sai selgeks, et kui ei koordineerita liikmesriikide võetavaid piiravaid meetmeid, süvendavad need veelgi kriisi mõju siseturule. Ilmnes, et vajatakse liikmesriikide ning

([1]) ELT C 100, 16.3.2023, lk 95.
([2]) ELT C 157, 3.5.2023, lk 82.
([3]) Euroopa Parlamendi 24. aprilli 2024. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata ja nõukogu 26. septembri 2024. aasta otsus.

liidu institutsioonide, organite ja asutuste vahelist korda erandolukorra planeerimiseks, tehnilise tasandi koordineerimiseks ja koostööks ning teabevahetuseks. Lisaks sai selgeks, et liikmesriikidevahelise tulemusliku koordineerimise puudumine suurendas kaupade nappust ning lõi lisatakistusi teenuste ja isikute vabale liikumisele.

(5) Ettevõtjate esindusorganisatsioonid väitsid, et ettevõtjatel ei olnud piisavalt teavet COVID-19 kriisi ajal liikmesriikide kehtestatud vaba liikumise piirangute ega kriisile reageerimise meetmete kohta. See oli muu hulgas tingitud liikmesriikide ametiasutuste tegevuse läbipaistmatusest ja sellest, et ettevõtjad ei teadnud, kust niisugust teavet saada, keelebarjäärist ja halduskoormusest, mida tekitas korduvate päringute tegemine kõigis liikmesriikides, eeskätt olukorras, kus regulatiivne keskkond pidevalt muutus. Teabe puudumise tõttu ei saanud ettevõtjad teha teadlikke äriotsuseid selle kohta, mil määral oleks neil kriisi ajal olnud võimalik kasutada oma vaba liikumise õigust või jätkata piiriülest äritegevust. Riigi ja liidu tasandil kehtestatavaid vaba liikumise piiranguid ja kriisile reageerimise meetmeid käsitleva teabe kättesaadavust tuleb parandada.

(6) Kuigi esialgne koordineerimine oli puudulik, oli siseturu normidel siiski oluline roll COVID-19 kriisi negatiivse mõju leevendamisel ja liidu majanduse kiire taastumise tagamisel, nimelt aitasid need normid välistada liikmesriikide ühepoolsete meetmetega seatud põhjendamatud ja ebaproportsionaalsed riigisisesed piirangud ning luua tugeva stiimuli ühiste lahenduste leidmiseks, edendades seeläbi solidaarsust.

(7) COVID-19 kriisiga seotud sündmused on toonud esile selle, et liit peab võtma kasutusele koordineeritud lähenemisviisi ja olema paremini valmis võimalikeks tulevasteks kriisideks, võttes eelkõige arvesse kliimamuutuste jätkuvat mõju, millega kaasnevad loodusõnnetused, ning üleilmset majanduslikku ja geopoliitilist ebastabiilsust. Muud kriisid, mille jaoks võib olla vaja kiiremat reageerimist, et hoida siseturul ära vaba liikumise takistusi ja tõsiseid häireid tarneahelates, mis on siseturul tegevuse säilitamiseks hädavajalikud, hõlmavad näiteks metsatulekahjusid, maavärinaid või ulatuslikke küberründe. Asjaolu, et sellised kriisid on erandlikud ja äkilised sündmused, mis on oma olemuselt ja ulatuselt erakorralised, tähendab, et selliseid sündmusi ei ole võimalik mõistlikult ette näha. Kuna ei ole teada, mis laadi kriisid võivad järgmisena tekkida ning tulevikus oluliselt mõjutada siseturgu ja selle tarneahelaid, on vaja näha ette instrument, mida kohaldataks mitmesuguste siseturgu mõjutavate kriiside korral.

(8) Kriisi mõju siseturule võib takistada siseturu toimimist kahel viisil. See võib luua vaba liikumise takistusi või põhjustada tarneahelate häireid. Tarneahelate häired võivad suurendada kaupade ja teenuste nappust siseturul ja takistada tootmist, tuues kaasa täiendavad kaubandustõkked ja konkurentsimoonutused liikmesriikide ja ka eraettevõtjate vahel, häirides seeläbi siseturu tõrgeteta toimimist. Tarneahelate häired võivad tuua kaasa ka kõnealuste tarneahelatega seotud probleemide lahendamiseks erinevate riigisiseste meetmete võtmise või tõenäolise võtmise, mis omakorda toob kaasa siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamise. Käesolevas määruses tuleks neid siseturule avalduva mõju liike käsitleda ja selles tuleks kehtestada meetmed, mille eesmärk on hoida ära vaba liikumise takistusi või tarneahela häireid, mis põhjustavad kriisi seisukohast oluliste kaupade või teenuste nappust.

(9) Selleks et hoida ära liikmesriikide tarbetut halduskoormust, tuleks juhtumid, millest teatatakse käesolevas määruses osutatud varajase hoiatamise eesmärgil esitatavate *ad hoc*-hoiatuste abil, määratleda nii, et need ei hõlma sündmusi, millel on väheolulised prognoositavad tagajärjed kaupade, teenuste ja isikute, sealhulgas töötajate vabale liikumisele või selliste kaupade tarneahelatele ja selliste teenuste osutamise ahelatele, mis on hädavajalikud elutähtsa ühiskondliku funktsiooni või majandustegevuse säilitamiseks siseturul.

(10) Tagamaks, et käesolevas määruses sätestatud meetmete raamistik on võimeline saavutama siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide kontekstis oma täieliku mõju, tuleks komisjonile anda õigus kehtestada üksikasjalik kriisiks valmisoleku, koostöö, teabevahetuse ja kriisikommunikatsiooni kord. Nimetatud üksikasjalikus korras, mis esitatakse erandolukorra raamistikuna, tuleks sätestada komisjoni ja liikmesriikide vahelise teabevahetuse mehhanismide spetsiifilised tehnilised ja tegevuslikud aspektid. Lisaks tuleks selles sätestada komisjoni ja liikmesriikide vahelise kriisikommunikatsiooni tegevuse koordineerimise kord. Sellega seoses tuleks liikmesriikide edastatud teabe põhjal koostada sihtotstarbeline ülevaade asjaomaste liikmesriikide kõigist pädevatest asutustest, kes on seotud käesolevas määruses sätestatud raamistiku rakendamisega. Kõnealuses ülevaates tuleks eelkõige esitada rollid ja ülesanded, mis on asjaomaste liikmesriikide pädevatele asutustele siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide ajal kooskõlas riigisisese õigusega määratud. Komisjoni ja liikmesriikide vaheline kord peaks hõlmama ka turvalist teabevahetust

ettevõtjate ja sotsiaalpartneritega konsulteerimise kohta seoses nende asjakohaste algatuste ja meetmetega, mida tehakse ja võetakse võimaliku kriisi mõju leevendamiseks ja sellele reageerimiseks.

(11) Käesolevas määruses sätestatud meetmeid tuleks rakendada sidusalt, läbipaistvalt, tõhusalt, proportsionaalselt ja aegsasti, võttes igakülgselt arvesse vajadust tagada elutähtsate ühiskondlike funktsioonide, sealhulgas avaliku julgeoleku, avaliku ohutuse ja avaliku korra ning rahvatervishoiu toimimine. Käesolev määrus ei tohiks mõjutada liikmesriikide pädevust näiteks rahvatervishoidu käsitleva riigisisese poliitika valdkonnas ega piirata liikmesriikide kohustust kaitsta riiklikku julgeolekut ja nende õigust kaitsta muid riigi põhifunktsioone, sealhulgas tagada riigi territoriaalne terviklikkus ning säilitada avalik kord. Seepärast ei tohiks käesolev määrus piirata riikliku julgeoleku ja riigikaitsega seotud küsimusi.

(12) Käesolevas määruses nähakse ette vajalikud vahendid, et tagada kriisi ajal siseturu, siseturul tegutsevate ettevõtjate ja selle strateegiliste tarneahelate jätkuv toimimine, sealhulgas kaupade, teenuste ja isikute, sealhulgas töötajate vaba liikumine ning kriisi seisukohast oluliste kaupade või teenuste kättesaadavus kodanikele, ettevõtjatele ja ametiasutustele. Lisaks luuakse käesoleva määrusega asjakohase koordineerimise, koostöö ja teabevahetuse foorum. Sellega nähakse ette ka vahendid, millega tagatakse niisuguse teabe õigeaegne juurdepääsetavus ja kättesaadavus, mis on vajalik selleks, et ettevõtjad ja kodanikud saaksid kriisi ajal sellele sihipäraselt reageerida ja turul asjakohaselt käituda.

(13) Võimaluse korral peaks käesolev määrus võimaldama sündmuste ja kriiside prognoosimist, võimaldades liidul ka tulevikus toetuda siseturu majanduse elutähtsate sektorite pidevale analüüsile.

(14) Kriitiliste toormete valdkonnas aitab suurendada liidu tööstuse vastupanuvõimet ja valmisolekut Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1252, ([4]) ning see täiendab käesolevat määrust, mis võimaldab komisjonil siseturu valvsus- või hädaolukorrarežiimi ajal kehtestada sihipäraseid meetmeid, kui elutähtsate kaupade tarnimine satub ohtu või tekib nende tarnehäire, sealhulgas kriitiliste toormete puhul.

(15) Käesoleva määrusega ei tohiks dubleerida kehtivat raamistikku, mis on ravimite, meditsiiniseadmete ja muude meditsiiniliste vastumeetmete jaoks loodud ELi terviseturbe raamistikuga, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustega (EL) 2022/123, ([5]) (EL) 2022/2370 ([6]) ja (EL) 2022/2371 ([7]) ning nõukogu määrusega (EL) 2022/2372 ([8]) kriisivalmiduse ja tervise valdkonnas reageerimise osas. ELi terviseturbe raamistik peaks olema ravimite, meditsiiniseadmete ja muude meditsiiniliste vastumeetmete tarneahela häirete ja nappuse korral käesoleva määruse suhtes ülimuslik, kui kõnealuse raamistiku tingimused on täidetud. Seepärast tuleks määruse (EL) 2022/2372 artikli 7 lõike 1 kohaselt vastu võetud loetellu lisatud ravimid, meditsiiniseadmed ja muud meditsiinilised vastumeetmed määruste (EL) 2022/2371 ja (EL) 2022/2372 tähenduses käesoleva määruse kohaldamisalast välja jätta, välja arvatud sätete puhul, mis on seotud kaupade, teenuste ja isikute, sealhulgas töötajate vaba liikumisega siseturu hädaolukorra ajal, eriti nende puhul, mis on mõeldud vaba liikumise taastamiseks ja hõlbustamiseks.

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1252, millega sätestatakse kriitiliste toormete kindlate ja kestlike tarnete tagamise raamistik ja muudetakse määrusi (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, (EL) 2018/1724 ja (EL) 2019/1020 (ELT L, 2024/1252, 3.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1252/oj).

([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. jaanuari 2022. aasta määrus (EL) 2022/123, mis käsitleb Euroopa Ravimiameti suuremat rolli ravimite ja meditsiiniseadmete alases kriisivalmiduses ja -ohjes (ELT L 20, 31.1.2022, lk 1).

([6]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. novembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2370, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 851/2004, millega asutatakse haiguste ennetuse ja tõrje Euroopa keskus (ELT L 314, 6.12.2022, lk 1).

([7]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. novembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2371, milles käsitletakse tõsiseid piiriüleseid terviseohtusid ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 1082/2013/EL (ELT L 314, 6.12.2022, lk 26).

([8]) Nõukogu 24. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2372 selliste meetmete raamistiku kohta, millega tagatakse kriisi korral oluliste meditsiinivahenditega varustatus liidu tasandi rahvatervisealases hädaolukorras (ELT L 314, 6.12.2022, lk 64).

(16) Käesolev määrus peaks täiendama IPCRi korda, mida nõukogu rakendab oma otsuse 2014/415/EL ([9]) alusel nõukogu töös, mis on seotud niisuguste sektoriüleste kriiside mõjuga siseturule, mis nõuavad erandolukorra planeerimise ning valvsus- ja hädaolukorrameetmete rakendamise otsuste tegemist. Käesolev määrus ei tohiks piirata IPCRi korda, mida nõukogu rakendab oma rakendusotsuse (EL) 2018/1993 ([10]) alusel.

(17) Käesolev määrus ei tohiks piirata liidu elanikkonnakaitse mehhanismi rakendamist. Käesolev määrus peaks liidu elanikkonnakaitse mehhanismi täiendama ja seda vajaduse korral toetama elutähtsate kaupade kättesaadavuse ja elanikkonnakaitse valdkonna töötajate ja nende varustuse vaba liikumise osas selliste kriiside puhul, mis kuuluvad liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kohaldamisalasse.

(18) Käesolev määrus ei tohiks piirata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/399 ([11]) kohaldamist, sealhulgas sisepiiridel piirikontrolli ajutise kehtestamise või pikendamise üldraamistiku ega sisepiiridel piirikontrolli ajutist taaskehtestamist käsitleva teate esitamise süsteemi kohaldamist.

(19) Käesolev määrus ei tohiks piirata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 178/2002 ([12]) kriisireguleerimist käsitlevaid sätteid, mis on esitatud nimetatud määruse artiklites 55–57 ning mida rakendatakse komisjoni rakendusotsusega (EL) 2019/300 ([13]).

(20) Käesolev määrus ei tohiks piirata Euroopa toiduga kindlustatuse kriisiks valmisoleku ja sellele reageerimise mehhanismi rakendamist. Käesoleva määruse vaba liikumist käsitlevate sätetega, sealhulgas sätetega, milles käsitletakse vaba liikumise õiguse piiranguid, tuleks siiski reguleerida ka toiduaineid. Toiduainetega seotud meetmed võidakse läbi vaadata ka seoses nende vastavusega muudele asjaomastele liidu õiguse sätetele.

(21) Käesolev määrus ei tohiks piirata komisjoni võimalust alustada liidu nimel konsultatsioone või teha koostööd liitu mittekuuluvate riikide asjaomaste ametiasutustega, tehes seda kooskõlas liidu õigusega ja pöörates erilist tähelepanu arenguriikidele, et leida tarneahela häirete ärahoidmiseks koostöövõimalusi, järgides oma rahvusvahelisi kohustusi. Asjakohasel juhul võib see hõlmata koordineerimist asjaomastel rahvusvahelistel foorumitel.

(22) Üks COVID-19 kriisi ajal tuvastatud väljakutsetest oli võrgustiku puudumine, mis tagaks valmisoleku ja teabevahetuse ühelt poolt liikmesriikide vahel ning teiselt poolt liikmesriikide ja komisjoni vahel. Seepärast tuleks käesoleva määrusega taotletavate eesmärkide saavutamist toetada juhtimismehhanismiga. Liidu tasandil tuleks käesoleva määrusega luua siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõime nõukoda (edaspidi „nõukoda“), mis koosneb liikmesriikide esindajatest ja mille eesistujaks on komisjon, et hõlbustada koostööd, teabevahetust ning käesoleva määruse sujuvat, tulemuslikku ja ühtlustatud rakendamist. Nõukoda peaks nõustama ja abistama komisjoni spetsiifilistes küsimustes, sealhulgas käesoleva määruse järjepideval rakendamisel, hõlbustades liikmesriikidevahelist koostööd, ning see peaks analüüsima ja arutama asjakohaseid teemasid, mis on seotud lähenevate või käimasolevate kriisidega.

(23) Nõukoja eesistujaks peaks olema komisjoni esindaja, kes tagab sekretariaaditeenused. Kõik liikmesriigid määravad ühe esindaja ja ühe asendusesindaja. Eesistuja peaks kutsuma Euroopa Parlamendi esindaja alaliseks vaatlejaks. Selleks et saada nõukoja tegevuse kohta asjakohast nõu ja võimaldada ekspertide asjakohast osalemist, peaks eesistujal olema võimalik kutsuda eksperte osalema nõukoja töös vaatlejatena ja *ad hoc*-põhimõttel võtma osa ka teatavatest koosolekutest, kui selline osavõtt on koosoleku päevakorda arvesse võttes asjakohane. Selleks et tagada liidu sidus ja koordineeritud reageerimine mitmesugustele kriisidele, mis võivad mõjutada siseturu toimimist, peaks eesistuja kutsuma nõukoja asjakohastele koosolekutele vaatlejatena ka muude kriisi seisukohast oluliste liidu tasandi organite esindajaid. Rahvusvahelise koostöö edendamiseks peaks eesistuja kutsuma rahvusvaheliste organisatsioonide ja liitu mittekuuluvate riikide esindajaid osalema nõukoja asjakohastel koosolekutel kooskõlas asjakohaste kahepoolsete või rahvusvaheliste kokkulepetega. Eesistujal peaks olema võimalik kutsuda vaatlejaid üles panustama

([9]) Nõukogu 24. juuni 2014. aasta otsus 2014/415/EL solidaarsusklausli liidupoolse rakendamise korra kohta (ELT L 192, 1.7.2014, lk 53).

([10]) Nõukogu 11. detsembri 2018. aasta rakendusotsus (EL) 2018/1993, mis käsitleb ELi integreeritud korda poliitiliseks reageerimiseks kriisidele (ELT L 320, 17.12.2018, lk 28).

([11]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta määrus (EL) 2016/399, mis käsitleb isikute üle piiri liikumist reguleerivaid liidu eeskirju (Schengeni piirieeskirjad) (ELT L 77, 23.3.2016, lk 1).

([12]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta määrus (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused (EÜT L 31, 1.2.2002, lk 1).

([13]) Komisjoni 19. veebruari 2019. aasta rakendusotsus (EL) 2019/300, millega kehtestatakse kriisiohjamise üldkava toidu- ja söödaohutuse valdkonnas (ELT L 50, 21.2.2019, lk 55).

aruteludesse oma asjakohaste eksperditeadmiste, teabe ja tähelepanekutega, kuid vaatlejad ei tohiks osaleda nõukoja arvamuste, soovituste ega nõuannete koostamisel.

(24) Nõukojal peaksid olema erandolukorra raamistiku ning siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimi kontekstis spetsiifilised ülesanded. Nimetatud ülesanded hõlmavad seisukohtade vahetamist ja nõu andmist komisjonile seoses niisuguste kriteeriumide hindamisega, mida tuleb arvesse võtta eri režiimide kehtestamisel, ning seoses selle hindamisega, kas konkreetsete reageerimismeetmete võtmise eeltingimused on täidetud. Komisjon peaks nõukoja vastu võetud arvamusi, soovitusi ja aruandeid võimalikult suurel määral arvesse võtma.

(25) Käesoleva määruse alusel saadud teabe konfidentsiaalsuse tagamise huvides julgustatakse nõukoda sätestama oma töökorras, et selle liikmed ja vaatlejad ei tohi avalikustada kaubandus- ja ärisaladusi ning muud tundlikku ja konfidentsiaalset teavet, mis on saadud või loodud käesoleva määruse kohaldamisel, ning peavad järgima ametisaladuse hoidmise kohustusi, mis on samaväärsed komisjoni töötajate suhtes kohaldatavate kohustustega.

(26) Suurema läbipaistvuse, vastutuse ja koordineerimise tagamiseks, eelkõige kriiside ajal, peaks Euroopa Parlamendi pädeval komisjonil olema võimalik kutsuda nõukoja eesistuja asjaomase parlamendikomisjoni ette. Euroopa Parlamenti tuleks kõigist nõukogu kavandatud või vastu võetud rakendusaktidest teavitada võimalikult kiiresti. Komisjon peaks võtma arvesse kõiki üksikasju, mis tulenevad käesoleva määruse alusel peetava hädaolukorda ja vastupanuvõimet käsitleva dialoogi käigus väljendatud seisukohtadest, sealhulgas asjakohastest Euroopa Parlamendi resolutsioonidest.

(27) Lisaks peaks komisjon peamiste sidusrühmade, eelkõige ettevõtjate, sotsiaalpartnerite, teadusringkondade ja kodanikuühiskonna esindajate osaluse suurendamiseks looma sidusrühmade platvormi, et hõlbustada ja edendada vabatahtlikku reageerimist siseturu hädaolukordadele.

(28) Selleks et tagada tulemuslik koordineerimine ja teabevahetus erandolukorra raamistiku kontekstis ning siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide kontekstis, peaksid liikmesriigid määrama teabevahetuse keskasutuse, kes vastutab suhtlemise eest komisjoni määratud liidu tasandi teabevahetusasutusega ja teiste liikmesriikide teabevahetuse keskasutustega. Teabevahetuse keskasutused peaksid tegutsema liikmesriikide asjaomaste pädevate asutuste kontaktpunktina, kogudes teavet nimetatud asutustelt, sealhulgas asjakohasel juhul piirkondliku ja kohaliku tasandi asutustelt. Teabevahetuse keskasutused peaksid vastutama ka koordineerimise ja teabevahetuse eest. Liikmesriikidel peaks olema võimalik määrata oma teabevahetuse keskasutuseks juba olemasolev asutus. Sellised teabevahetusasutused peaksid ühtlasi edastama kogu kriisi seisukohast olulise teabe liikmesriikide ühtsetele kontaktpunktidele, tehes seda võimaluse korral reaalajas.

(29) Käesolev määrus ei piira komisjoni võimalust hinnata, kas on asjakohane kehtestada kaupade ekspordile piiranguid kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2015/479 ([14]) tulenevate liidu rahvusvaheliste õiguste ja kohustustega.

(30) Käesolev määrus ei piira Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 ([15]) kohaselt võetud meetmete kohaldamist.

(31) Käesoleva määruse kohaldamine ei piira, vaid täiendab Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2022/2557, ([16]) milles sätestatakse ühtlustatud miinimumnormid, et tagada elutähtsa ühiskondliku funktsiooni või majandustegevuse säilitamiseks vajalike teenuste takistamatu osutamine siseturul, suurendada selliste elutähtsate teenuste osutajate toimepidevust ja parandada pädevate asutuste vahelist piiriülest koostööd.

(32) Selleks et olla paremini valmis võimalikeks tulevasteks kriisideks, millel võib olla tõsine negatiivne mõju kaupade, teenuste ja isikute, sealhulgas töötajate vabale liikumisele või mis võivad põhjustada kaupade tarneahelate ja teenuste osutamise ahelate häireid siseturul, ning et olla niisuguste kriiside suhtes vastupanuvõimelisem, peaks komisjon julgustama ettevõtjaid koostama vabatahtlikke kriisiprotokolle ja selle nende jaoks hõlpsamaks muutma.

([14]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2015. aasta määrus (EL) 2015/479 ühiste ekspordieeskirjade kohta (ELT L 83, 27.3.2015, lk 34).

([15]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671).

([16]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta direktiiv (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2008/114/EÜ (ELT L 333, 27.12.2022, lk 164).

Ettevõtjatele peaks jääma vabadus sellistes vabatahtlikes kriisiprotokollides osalemise üle ise otsustada. Sellistes vabatahtlikes kriisiprotokollides osalemine ei tohiks tekitada ebaproportsionaalset halduskoormust. Vabatahtlikes kriisiprotokollides tuleks sätestada eeldatavate häirete spetsiifilised parameetrid, samuti iga osaleja spetsiifiliste rollide jaotus ning selliste protokollide aktiveerimise mehhanismide ja nendega seotud meetmete kirjeldus. Selliste vabatahtlike kriisiprotokollide koostamisse võib kaasata ka asjaomaseid sidusrühmi, sealhulgas liikmesriikide ametiasutusi, liidu organeid ja asutusi ning kodanikuühiskonna organisatsioone või muid asjaomaseid organisatsioone. Arvesse võetavate häireparameetrite kindlaksmääramisel peaks ettevõtjatel olema võimalik tugineda oma varasematele kogemustele eri kriisidest põhjustatud vaba liikumise piirangute ja tarneahela häirete valdkonnas.

(33) Võttes aluseks varasemate kriiside kogemuse, peaks komisjon välja töötama ja tegema kättesaadavaks avaliku ja erasektori sidusrühmadele, sealhulgas ettevõtjatele suunatud koolitusprogrammid ja -materjalid. Sellistes koolitusprogrammides ja simulatsioonides osalemine peaks jääma vabatahtlikuks.

(34) Kriisiks valmisoleku osana peaks käesolev määrus võimaldama niisuguste sündmuste ja kriiside prognoosimist, mille puhul oleks võimalik teha stressiteste ja simulatsioone, tuginedes siseturu majanduse elutähtsate sektorite pidevale analüüsile ja liidu jätkuvale tööle tulevikusuundade prognoosimisel. Eelkõige peaks komisjon töötama konkreetsetes sektorites välja stsenaariumid ja parameetrid, mis hõlmavad kriisiga seotud eririske. Selleks et tagada kõigi osalejate valmisolek kriisiks, tuleb kehtestada normid stressitestide kohta, mida tuleks läbi viia vähemalt iga kahe aasta tagant. Sellega seoses peaks komisjon hõlbustama ja edendama hädaolukorraks valmisoleku strateegiate, sealhulgas kriisikommunikatsiooni ja keerulistes olukordades kohaldatavate piirangute alase teabevahetuse strateegiate väljatöötamist. Konkreetsete sihtsektorite kindlaksmääramine peaks tuginema olemasolevatel näitajatel põhinevatel vahenditel, millega jälgitakse tarneahelate arengut liidus, et teha kindlaks võimalikud raskused, võttes arvesse asjakohaseid erikriteeriume, nagu kaubavood, nõudlus ja pakkumine, pakkumise koondumine, liidu ja ülemaailmne tootmine ja tootmisvõimsus väärtusahela eri etappides ning ettevõtjate omavaheline seotus.

(35) Varajase hoiatamise eesmärgil esitatavate *ad hoc*-hoiatustega seotud teavet peaks saama vahetada liikmesriikide teabevahetuse keskasutuste ja liidu tasandi teabevahetusasutuse vahel loodud võrgustiku kaudu. Sellised varajase hoiatamise eesmärgil esitatavad *ad hoc*-hoiatused tuleks komisjonile esitada oluliste juhtumite korral, et võimaldada liidul paremini jälgida võimaliku, läheneva või käimasoleva kriisi arengut, tagades seeläbi parema valmisoleku juhuks, kui kriis peaks tekkima või arenema.

(36) Selleks et võtta arvesse siseturu erakorralist olemust ja võimalikke kaugeleulatuvaid tagajärgi siseturu toimimisele siseturu valvsus- või hädaolukorrarežiimi ajal, tuleks nõukogule erandkorras anda rakendamisvolitused siseturu valvsus- või hädaolukorrarežiimi kehtestamiseks vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikli 291 lõikele 2. Siseturu valvsusrežiimi kehtestamist käsitlev nõukogu rakendusakt peaks sisaldama elemente, mis on lahutamatult seotud selle kehtestamist põhjendavate eeltingimuste täitmise hindamisega, nimelt hinnanguga asjaomase kriisi võimalikust mõjust kaupade, teenuste ja isikute, sealhulgas töötajate vabale liikumisele siseturul ja selle tarneahelatele, loetelu elutähtsatest kaupadest ja teenustest, mis on hädavajalikud elutähtsa ühiskondliku funktsiooni või majandustegevuse säilitamiseks siseturul, ning võetavaid valvsusmeetmeid. Kui siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamine eeldab ka kriisi seisukohast oluliste kaupade loetelu või kriisi seisukohast oluliste teenuste loetelu või mõlema vastuvõtmist, tuleks see loetelu võtta vastu siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamisega samaaegselt ning seetõttu peaks loetelu vastuvõtmine olema siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamisega lahutamatult seotud. Sel põhjusel tuleks nõukogule anda ka rakendamisvolitused kõnealuse kriisi seisukohast oluliste kaupade või teenuste loetelu vastuvõtmiseks ja selle ajakohastamiseks. Siseturu valvsus- või hädaolukorrarežiimi peaks olema võimalik pikendada nõukogu rakendusaktiga komisjoni ettepaneku alusel. Kui ilmneb, et kummagi režiimi kehtimiseks puudub vajadus, tuleks asjaomane režiim lõpetada.

(37) Tagamaks, et nõukoda saab asjakohast teavet võimaliku siseturu hädaolukorra kohta, tuleb ette näha seire. Selline seire peaks hõlmama selliste elutähtsate kaupade ja teenuste tarneahelaid, mille suhtes on kehtestatud siseturu valvsusrežiim, ning selliste kaupade tootmises ja tarnimises ning teenuste osutamises osalevate isikute vaba liikumist. Elutähtsate kaupade tarneahelate ja elutähtsate teenuste osutamise ahelate üle peaksid seiret tegema liikmesriikide pädevad asutused teabe vabatahtliku esitamise taotluste põhjal, mis käsitlevad valitud elutähtsate kaupade ja teenuste kättesaadavust mõjutavaid tegureid, nagu tootmisvõimsus, vajaliku tööjõu kättesaadavus, varud, tarnijate ja osutajate

piirangud, mitmekesistamise ja asendamise võimalused, nõudluse tingimused ja kitsaskohad. Teabe vabatahtliku esitamise taotlus tuleks niisuguse seire raames esitada kõigile elutähtsate kaupade tarneahelas ja elutähtsate teenuste osutamise ahelas osalejatele ja muudele asjaomastele sidusrühmadele, kelle asukoht on liikmesriikide territooriumil. Eriti oluline on koguda vaba liikumise häirete kohta teavet elutähtsate kaupade tarneahelas ja elutähtsate teenuste osutamise ahelas tegutsevatelt asjaomastelt ettevõtjatelt, kuna asjakohase tööjõu puudumine on üks tarneahelate häirete peamisi põhjuseid. Liikmesriikide ametiasutuste poolset seiret niisuguste isikute vaba liikumise häirete üle, kes osalevad kaupade tootmises ja tarnimises ning teenuste osutamises, tuleks mõista laialt, hõlmates töötajaid, teenuse osutajaid, ettevõtjate esindajaid ja muid isikuid, kes osalevad teadus- ja arendustegevuses ning kaupade turule laskmises. Liikmesriikide pädevad asutused peaksid kogutud teabe esitama komisjonile ja nõukojale teabevahetuse keskasutuste kaudu. Kõnealune teave peaks võimaldama nõukojal anda komisjonile nõu siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamise vajalikkuse kohta.

(38) Riigisiseste meetmete puhul, mida ei ole käesoleva määruse alusel ühtlustatud ning mis juhul, kui need võetakse vastu ja neid kohaldatakse siseturu hädaolukorrale reageerimiseks, mõjutavad kaupade või isikute vaba liikumist või teenuste osutamise vabadust siseturu hädaolukorra ajal, peaksid liikmesriigid tagama, et niisugused meetmed vastavad täielikult ELi toimimise lepingule ja muudele liidu õiguse sätetele, näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 492/2011 ([17]) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividele 2004/38/EÜ, ([18]) 2005/36/EÜ, ([19]) 2006/123/EÜ ([20]) ja (EL) 2015/1535 ([21]). Kui liikmesriigid sellised meetmed vastu võtavad, peaksid need olema põhjendatud ning nende puhul tuleks järgida proportsionaalsuse ja mittediskrimineerimise põhimõtteid kooskõlas liidu õigusega. Kooskõlas nimetatud põhimõtetega ei tohiks sellised meetmed tekitada ka tarbetut halduskoormust ning liikmesriigid peaksid võtma kõik võimalikud meetmed, et piirata siseturu hädaolukorrale reageerimiseks vastu võetud meetmetest põhjustatud halduskoormust. Lisaks tuleks kõigis niisugustes meetmetes võtta piisavalt arvesse piirialade ja äärepoolseimate piirkondade olukorda, eelkõige piiriüleste töötajate puhul. Liikmesriigid peaksid siseturu hädaolukorrale reageerimiseks võetud vaba liikumist piiravate meetmete võtmise lõpetama kohe, kui need ei ole enam vajalikud. Üldiselt ei oleks vaba liikumist piiravad riigisisesed meetmed, mida ei ole käesoleva määruse alusel ühtlustatud, siseturu hädaolukorrarežiimi lõpetamise korral enam põhjendatud ega proportsionaalsed ning nende võtmine tuleks seetõttu lõpetada.

(39) Käesolevat määrust ei tohiks tõlgendada nii, et sellega lubataks või õigustataks kaupade, teenuste ja isikute vaba liikumise piiranguid, mis on vastuolus ELi toimimise lepinguga või muude liidu õiguse sätetega. Näiteks asjaolu, et mõned piirangud on siseturu hädaolukorrarežiimi ajal sõnaselgelt keelatud, ei tohiks tõlgendada nii, et sellised piirangud oleksid õigustatud väljaspool seda režiimi või et oleksid õigustatud muud liidu õigusega vastuolus olevad võimalikud piirangud, mis ei ole käesolevas määruses sõnaselgelt keelatud.

(40) ELi toimimise lepingu artiklis 21 on sätestatud liidu kodanike õigus vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil, kui aluslepingutega ja nende rakendamiseks võetud meetmetega kehtestatud piirangutest ja tingimustest ei tulene teisiti. Kõnealuse õigusega seotud üksikasjalikud tingimused ja piirangud on sätestatud direktiivis 2004/38/EÜ. Nimetatud direktiivis on sätestatud kõnealuste piirangute suhtes kohaldatavad üldpõhimõtted ning selliste meetmete võtmist õigustavad põhjused. Niisugused põhjused on avalik kord, avalik julgeolek ja rahvatervishoid. Neil põhjustel kehtestatud vaba liikumise piirangud võivad olla põhjendatud, kui need on proportsionaalsed ja mittediskrimineerivad. Käesoleva määruse eesmärk ei ole sätestada rohkem põhjuseid isikute vaba liikumise õiguse piiramiseks kui need, mis on sätestatud direktiivi 2004/38/EÜ VI peatükis.

([17]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta määrus (EL) nr 492/2011 töötajate liikumisvabaduse kohta liidu piires (ELT L 141, 27.5.2011, lk 1).

([18]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT L 158, 30.4.2004, lk 77).

([19]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. septembri 2005. aasta direktiiv 2005/36/EÜ kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta (ELT L 255, 30.9.2005, lk 22).

([20]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/123/EÜ teenuste kohta siseturul (ELT L 376, 27.12.2006, lk 36).

([21]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (ELT L 241, 17.9.2015, lk 1).

(41) Käesolevas määruses sätestatud isikute vaba liikumise hõlbustamise meetmed ja muud isikute vaba liikumist mõjutavad meetmed põhinevad ELi toimimise lepingu artiklil 21 ning täiendavad direktiivi 2004/38/EÜ siseturu hädaolukorra ajal. Sellised meetmed ei tohiks tuua kaasa selliste vaba liikumise piirangute lubamist või õigustamist, mis on vastuolus aluslepingute või muu liidu õigusega.

(42) ELi toimimise lepingu artiklis 45 on sätestatud töötajate vaba liikumise õigus, kui aluslepingutega ja nende rakendamiseks võetud meetmetega kehtestatud piirangutest ja tingimustest ei tulene teisiti. ELi toimimise lepingu artiklis 45 määratletud töötajate liikumisvabaduse tagamiseks vajalike meetmete vastuvõtmise õiguslik alus on ELi toimimise lepingu artikkel 46. Käesolev määrus sisaldab sätteid, millega täiendatakse kehtivaid meetmeid, et veelgi tugevdada isikute vaba liikumist, suurendada läbipaistvust ja anda haldusabi siseturu hädaolukorra ajal. Nende meetmete hulka kuulub ka kooskõlas käesoleva määrusega siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide ajal liikmesriikides ja liidu tasandil töötajatele ja nende esindajatele ühtsete kontaktpunktide loomine ja kättesaadavaks tegemine.

(43) On asjakohane keelata teatavad riigisisesed meetmed, mis piiravad vaba liikumist või teenuste osutamise vabadust ning mida ei tohiks kehtestada siseturu hädaolukorra ajal või sellele reageerimiseks, sest need on ilmselgelt ebaproportsionaalsed. Seepärast tuleks kõiki selliseid liikmesriikide võetavaid meetmeid hinnata kõnealuste ühtlustamissätete, mitte ELi toimimise lepingu ega muu liidu õiguse alusel.

(44) Liikmesriigid peaksid eelkõige hoiduma niisuguste meetmete kehtestamisest, mis kujutavad endast diskrimineerimist kodakondsuse alusel või äriühingute puhul nende registrijärgse asukoha, juhtorgani asukoha või peamise tegevuskoha alusel.

(45) Liikmesriigid peaksid hoiduma selliste meetmete kehtestamisest, mis muudavad vaba liikumise õigust omavatel isikutel võimatuks pöörduda oma elukohaliikmesriiki tagasi, kui nad viibivad kriisi puhkemise ajal teises liikmesriigis.

(46) Liikmesriigid peaksid hoiduma selliste meetmete võtmisest, mis muudavad vaba liikumise õigust omavatel isikutel võimatuks reisida mõjuvatel perekondlikel põhjustel teistesse liikmesriikidesse, kui selline reisimine on samadel asjaoludel meetme vastu võtnud liikmesriigis jätkuvalt lubatud.

(47) Käesolev määrus ei tohiks takistada liikmesriike lubamast oma kodanikel ja elanikel siseturu hädaolukorra ajal oma territooriumile tagasi pöörduda. Sellise reisimise hõlbustamiseks peaksid teised liikmesriigid lubama sellistel kodanikel ja elanikel oma territooriumilt lahkuda, et reisida kodakondsusjärgsesse või elukohaliikmesriiki, või läbida oma territooriumi, et jõuda kodakondsusjärgsesse või elukohaliikmesriiki.

(48) Vaba liikumise piirangud, sealhulgas haldusnõuete ja -menetluste vormis, nagu deklareerimis-, registreerimis- või loamenetlused, on keelatud, välja arvatud juhul, kui need on kooskõlas liidu õigusega. Kui kooskõlas liidu õigusega on vastu võetud põhjendatud ja proportsionaalsed haldusnõuded ja -menetlused, peaksid liikmesriigid siseturu hädaolukorra ajal seadma prioriteediks selliste nõuete täitmise hõlbustamise ja menetluste teostamise niisuguste isikute puhul, kes osalevad kriisi seisukohast oluliste kaupade tootmises ja tarnimises või kriisi seisukohast oluliste teenuste osutamises. Sel eesmärgil ja juhul, kui see on vajalik, et hõlbustada selliste pakkujate või nende teatavate kategooriate vaba liikumist, peaks komisjon kehtestama asjakohase korra, sealhulgas digivahendid ja -vormid.

(49) Käesolevas määruses sätestatakse kohustused, mille eesmärk on tagada siseturu hädaolukorrarežiimi ajal vastu võetud isikute vaba liikumise õigust piiravate riigisiseste meetmete läbipaistvus. Kõik sellised piirangud peaksid olema kooskõlas liidu õigusega, eelkõige direktiiviga 2004/38/EÜ. Need kohustused ei tohiks piirata kehtivaid teavitamis- või teatamiskohustusi, mida kohaldatakse jätkuvalt. Isikute vaba liikumine on siseturu tõrgeteta toimimiseks äärmiselt oluline. COVID-19 kriisist saadud kogemused näitavad, et kõnealuse vaba liikumise õiguse piirangutel võib olla ülekanduv mõju kõigile teistele põhivabadustele. Puudulik teave kriisiga seoses kehtestatud isikute vaba liikumise piirangute kohta võib tekitada liidu kodanikele ja ettevõtjatele lisaraskusi oma tegevuse korraldamisel kriisi ajal. Praegu ei ole kehtestatud kohaldatavat läbipaistvussüsteemi, mille raames antaks liidu kodanikele ja ettevõtjatele teavet isikute vaba liikumise piirangute kohta. Liikmesriigid peaksid edastama komisjonile ja teistele liikmesriikidele oma niisuguste riigisiseste õigus- ja haldusnormide tekstid, millega kehtestatakse kriisile reageerimiseks isikute vaba liikumise õiguse kasutamise piirangud, ning nende hilisemad muudatused, tehes seda viivitamata pärast nende vastuvõtmist. Kõnealusele normide tekstile tuleks lisada selliste meetmete põhjused, sealhulgas põhjendused, millest nähtub meetmete põhjendatus ja proportsionaalsus, samuti kõik nende vastuvõtmist toetavad teaduslikud või muud andmed, selliste meetmete ulatus, vastuvõtmise kuupäev, kohaldamise alguskuupäev

ning kehtivusaeg. Tagamaks, et liidu kodanikel ja ettevõtjatel on võimalik saada usaldusväärset teavet vaba liikumise piirangute kohta, peaksid liikmesriigid andma üldsusele võimalikult kiiresti selget, terviklikku ja õigeaegset teavet, milles selgitatakse selliseid meetmeid, eelkõige nende ulatust, vastuvõtmise päeva ja kohaldamise alguskuupäeva ning kehtivusaega. Kõnealune teave tuleks esitada ka komisjonile. Komisjon peaks selle põhjal avaldama asjakohase teabe spetsiaalsel veebisaidil, mis on kättesaadav kõigis liidu institutsioonide ametlikes keeltes.

(50) Selleks et käesolevas määruses sätestatud siseturu hädaolukorra erimeetmeid kasutataks ainult juhul, kui see on konkreetsele siseturu hädaolukorrale reageerimiseks hädavajalik, tuleks selliseid meetmeid kehtestada komisjoni rakendusakti alusel, milles on nimetatud kehtestamise põhjused ning kriisi seisukohast olulised kaubad ja teenused, mille suhtes selliseid meetmeid kohaldatakse.

(51) Selleks et tagada kõnealuste rakendusaktide proportsionaalsus ja ettevõtjate rolli igakülgne arvestamine kriisi ohjamisel, peaks komisjon siseturu hädaolukorrale reageerimise meetmeid kehtestama ainult pärast siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamist nõukogu poolt ja juhul, kui ettevõtjad ise ei suuda vabatahtlikkuse alusel olukorda mõistliku ajavahemiku jooksul lahendada (nn kaheetapilisuse nõue). Igas sellises rakendusaktis tuleks põhjendada, miks siseturu hädaolukorrale reageerimise meetmete kehtestamine on kõiki kriisi asjaolusid arvesse võttes vajalik.

(52) Selleks et oleks võimalik täpselt hinnata, kas siseturu hädaolukorrale reageerimise erimeetmete kasutuselevõtt võimaldaks vähendada kriisi seisukohast oluliste kaupade või teenuste tõsist nappust või selle vahetut ohtu siseturu hädaolukorras, peaks komisjonil olema võimalik taotleda teavet kriisi seisukohast oluliste kaupade tarneahelas ja kriisi seisukohast oluliste teenuste osutamise ahelas tegutsevatelt asjaomastelt ettevõtjatelt. Sellised teabetaotlused peaksid asjakohasel juhul hõlmama järgmist: kriisi seisukohast oluliste kaupade tootmisvõimsus ja varud nii liidus kui ka liitu mittekuuluvates riikides asuvates tootmisrajatistes, mida kõnealused ettevõtjad käitavad, millega nad sõlmivad lepinguid ja millelt nad tarnitavaid kaupu ostavad; iga niisuguse liidus või liitu mittekuuluvas riigis asuva tootmisrajatise puhul eeldatav tootmismaht või toodangukava järgmiseks kolmeks kuuks, mida kõnealused ettevõtjad käitavad või millega nad sõlmivad lepinguid; üksikasjalik teave mis tahes oluliste häirete või nappuste kohta tarneahelates. Selleks et tagada ettevõtja tootmisrajatise asukohaliikmesriigi täielik kaasamine, peaks komisjon viivitamata edastama teabetaotluse koopia sellele liikmesriigile ning juhul, kui asjaomase liikmesriigi pädev asutus seda taotleb, peaks komisjon jagama saadud teavet kõnealuse liikmesriigiga, kasutades selleks turvalisi vahendeid.

(53) Komisjon peaks ettevõtjatele teabetaotluse saatma ainult juhul, kui teave, mida on vaja, et siseturu hädaolukorrale asjakohaselt reageerida, näiteks teave, mida on vaja liikmesriikide huvides või nimel korraldatava komisjoni hanke jaoks või niisuguste kriisi seisukohast oluliste kaupade tootjate tootmisvõimsuse hindamiseks, mille tarneahelad on häiritud, ei ole veel komisjonile kättesaadav või seda ei ole võimalik saada avalikest allikatest või teabest, mida ettevõtjad esitavad vabatahtlikult. Kui komisjon esitab teabetaotluse rakendusaktiga, peaks ta tagama, et avalikes huvides saadav kasu kaalub üles võimalikud ebamugavused, mis võivad tekkida asjaomastel ettevõtjatel. Komisjon peaks võtma arvesse koormust, mida selline teabetaotlus võib tekitada eelkõige mikro-, väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (VKEd), ning määrama sellele vastamise tähtajad. Kui teabetaotluse täitmine võib oluliselt häirida ettevõtja tegevust, peaks tal olema lubatud keelduda taotletud teabe esitamisest. Ettevõtja peaks olema kohustatud esitama komisjonile põhjused, miks ta taotletud teabe esitamisest keeldus. Selliste põhjuste hulka peaks kuuluma eelkõige niisuguse vastutuse oht, mis tuleneb liiduvälise riigi õigusega reguleeritavatel lepingutel põhinevate lepinguliste mitteavalikustamise kohustuste rikkumisest, või oht avalikustada teavet, mis on seotud riikliku julgeolekuga, kui tegemist on kaupadega, mida võidakse kasutada riikliku julgeoleku kontekstis ning mis võivad hõlmata riiklikke reserve.

(54) Maksimaalne tähtaeg, mille jooksul ettevõtja peab teabetaotlusele vastama, peaks olema 20 tööpäeva. Spetsiifiline individuaalne tähtaeg tuleks kehtestada igal üksikjuhul eraldi ja see võib teatavatel asjaoludel olla lühem. Ettevõtjal peaks olema lubatud taotleda tähtaja ühekordset pikendamist, mille alusel saaks komisjoni sõnaselgel nõusolekul pikendada üldist tähtaega nii, et see ületab 20 tööpäeva. Tuleks ette näha, et kõik ettevõtja taotlused tähtaja pikendamiseks esitatakse komisjonile kooskõlas üksikotsuses kindlaks määratud teavitamiskorraga. Samuti tuleks ette näha, et kuni komisjon ei ole tähtaja pikendamise taotlusele vastanud, loetakse esialgne tähtaeg täielikult kohaldatavaks.

(55) Siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamine peaks vajaduse korral võimaldama hakata kohaldama teatavaid kriisile reageerimise menetlusi, millega kohandatakse liidu ühtlustatud normidega hõlmatud kaupade projekteerimist, tootmist, vastavushindamist ja turule laskmist reguleerivad õigusnorme ning teatavaid norme, millega reguleeritakse liidu üldise tooteohutuse raamistikuga hõlmatud kaupu. Nimetatud kriisile reageerimise menetlused peaksid võimaldama kriisi seisukohast oluliste kaupadena kindlaks määratud tooteid hädaolukorra raames kiiresti turule lasta. Ühtlustatud toodete puhul peaksid vastavushindamisasutused prioriseerima kriisi seisukohast oluliste kaupade vastavushindamisi muude toodete suhtes, mille taotlus on juba menetluses. Liikmesriikide pädevatel asutustel peaks juhul, kui kriisi seisukohast oluliste kaupade vastavushindamismenetlustes esineb põhjendamatuid viivitusi, olema võimalik anda luba niisugustele kaupadele, mis ei ole veel asjaomasele turule laskmiseks läbinud kohaldatavat vastavushindamismenetlust, tingimusel et need vastavad kohaldatavatele ohutusnõuetele. Niisugune luba peaks kehtima ainult selle välja andnud liikmesriigi territooriumil, kuni selle kehtivust laiendatakse liidu territooriumile komisjoni rakendusaktiga. Sellise loa kehtivus, mille puhul on vastavushindamismenetlusest tehtud erand, peaks piirduma siseturu hädaolukorrarežiimi kestusega. Selleks et hõlbustada kriisi seisukohast oluliste ühtlustatud ja ühtlustamata kaupade tarnete suurendamist, tuleks nõuetele vastavuse eelduse ja üldisele ohutusnõudele vastavuse eelduse mehhanismides näha ette ka teatav paindlikkus. Siseturu hädaolukorra puhul peaks kriisi seisukohast oluliste kaupade tootjatel samuti olema võimalik tugineda riiklikele ja rahvusvahelistele standarditele, mis tagavad niisuguste Euroopa standarditega samaväärsel tasemel kaitse, mille viited on avaldatud *Euroopa Liidu Teatajas*. Üksnes kriisi seisukohast oluliste ühtlustatud kaupade puhul peaks komisjonil juhul, kui sellised Euroopa standardid puuduvad või nendele vastavuse tagamine on muutunud siseturu häirete tõttu ülemäära raskeks, olema võimalik anda välja ühtseid kirjeldusi, milles nähakse ette nõuetele vastavuse eeldus, et pakkuda tootjatele kasutusvalmis tehnilisi lahendusi.

(56) Et teha asjakohastes liidu valdkondlikes normides kõnealuseid kriisi seisukohast olulisi kohandusi, tuleb sihipäraselt kohandada järgmist 16 õigusakti: Euroopa Parlamendi direktiivid 2000/14/EÜ, ([22]) 2006/42/EÜ, ([23]) 2010/35/EL, ([24]) 2014/29/EL, ([25]) 2014/30/EL, ([26]) 2014/33/EL, ([27]) 2014/34/EL, ([28]) 2014/35/EL, ([29]) 2014/53/EL ([30]) ja 2014/68/EL ([31]) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EL) 2016/424, ([32]) (EL) 2016/425, ([33])

([22]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. mai 2000. aasta direktiiv 2000/14/EÜ välitingimustes kasutatavate seadmete müra kohta käivate liikmesriikide seaduste ühtlustamise kohta (EÜT L 162, 3.7.2000, lk 1).

([23]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. mai 2006. aasta direktiiv 2006/42/EÜ, mis käsitleb masinaid ja millega muudetakse direktiivi 95/16/EÜ (ELT L 157, 9.6.2006, lk 24).

([24]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. juuni 2010. aasta direktiiv 2010/35/EL transporditavate surveseadmete kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 76/767/EMÜ, 84/525/EMÜ, 84/526/EMÜ, 84/527/EMÜ ja 1999/36/EÜ (ELT L 165, 30.6.2010, lk 1).

([25]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/29/EL lihtsate surveanumate turul kättesaadavaks tegemist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta(ELT L 96, 29.3.2014, lk 45).

([26]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/30/EL elektromagnetilist ühilduvust käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta(ELT L 96, 29.3.2014, lk 79).

([27]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/33/EL lifte ja lifti ohutusseadiseid käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (ELT L 96, 29.3.2014, lk 251).

([28]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/34/EL plahvatusohtlikus keskkonnas kasutatavaid seadmeid ja kaitsesüsteeme käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (ELT L 96, 29.3.2014, lk 309).

([29]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/35/EL teatavates pingevahemikes kasutatavate elektriseadmete turul kättesaadavaks tegemist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (ELT L 96, 29.3.2014, lk 357).

([30]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta direktiiv 2014/53/EL raadioseadmete turul kättesaadavaks tegemist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/5/EÜ (ELT L 153, 22.5.2014, lk 62).

([31]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/68/EL surveseadmete turul kättesaadavaks tegemist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (ELT L 189, 27.6.2014, lk 164).

([32]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta määrus (EL) 2016/424, mis käsitleb köisteid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2000/9/EÜ (ELT L 81, 31.3.2016, lk 1).

([33]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta määrus (EL) 2016/425, mis käsitleb isikukaitsevahendeid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 89/686/EMÜ (ELT L 81, 31.3.2016, lk 51).

(EL) 2016/426, ([34]) (EL) nr 305/2011, ([35]) (EL) 2023/988 ([36]) ja (EL) 2023/1230 ([37]). Muudatusi, millega nähakse ette hädaolukorramenetlused igas asjakohases õigusaktis, tuleks hakata kohaldama alles siis, kui need on spetsiifiliselt kehtestatud. Hädaolukorramenetluste algatamiseks iga asjakohase õigusakti alusel peaks enne olema kehtestatud siseturu hädaolukorrarežiim käesoleva määruse alusel ja need menetlused peaksid piirduma kriisi seisukohast oluliste kaupadena kindlaks määratud kaupadega ja olema ajaliselt piiratud siseturu hädaolukorrarežiimi kestusega.

(57) Juhul kui siseturu toimimist ähvardab oluline oht või tekib kriisi seisukohast oluliste kaupade tõsine ja püsiv nappus või erakordselt suur nõudlus nende järele, võib siseturu ja selle tarneahelate tõrgeteta toimimise tagamisel osutuda hädavajalikuks võtta kriisi seisukohast oluliste kaupade kättesaadavuse tagamiseks liidu tasandi meetmeid, näiteks esitada prioriteetseks hinnatud taotlusi.

(58) Siseturul elutähtsa ühiskondliku funktsiooni või majandustegevuse säilitamise tagamisel peaks juhul, kui teatavate kriisi seisukohast oluliste kaupade tootmist või tarnimist ei ole võimalik tagada muude meetmetega, olema komisjonil viimase abinõuna võimalik esitada liidus asuvatele ettevõtjatele taotlusi, et nad toodaksid või tarniksid teatavaid kriisi seisukohast olulisi kaupu. Taotluse esitamisel peaks komisjon võtma arvesse võimalikku negatiivset mõju konkurentsile siseturul ja turumoonutuste süvenemise ohtu. Lisaks ei tohiks taotluste saajate ja täitjate valik olla diskrimineeriv.

(59) Prioriteetseks hinnatud taotlus peaks põhinema objektiivsetel, faktilistel, mõõdetavatel ja põhjendatud andmetel. Sellistes taotlustes tuleks arvesse võtta ettevõtjate õigustatud huve ning tootmisjärjekorra muutmiseks vajalikke kulusid ja pingutusi. Prioriteetseks hinnatud taotluses tuleks selgelt märkida, et õigus otsustada selle üle, kas taotlus vastu võtta või tagasi lükata, lasub täielikult ettevõtjal. Kui ettevõtja otsustab prioriteetseks hinnatud taotluse tagasi lükata, on ettevõtjal ühtlasi vabadus otsustada, kas ta teeb seda sõnaselgelt ja kas ta esitab komisjoni sellest teavitamisel ka tagasilükkamise põhjused.

(60) Vastuvõtmise korral tuleks prioriteetseks hinnatud taotlus täita enne ükskõik millist era- või avalik-õiguslikku täitmiskohustust. Kõik prioriteetseks hinnatud taotlused tuleks esitada õiglase ja mõistliku hinnaga. Sellise hinna arvutamisel peaks olema võimalik lähtuda viimaste aastate keskmistest turuhindadest ning hinna tõstmise või langetamise kohta tuleks esitada põhjused, näiteks inflatsiooni või sisendkulude suurenemise arvestamine. Võttes arvesse, kui oluline on tagada selliste kriisi seisukohast oluliste kaupade tarnimine, mis on hädavajalikud elutähtsa ühiskondliku funktsiooni või majandustegevuse säilitamiseks siseturul, ei tohiks prioriteetseks hinnatud taotluse täitmise kohustus kaasa tuua vastutust kolmandate isikute ees kahju eest, mis võib tekkida liikmesriigi õigusega reguleeritud lepinguliste kohustuste rikkumise tõttu, niivõrd kui lepinguliste kohustuste rikkumine oli vajalik selleks, et järgida kohustuslikku prioriseerimist. Ettevõtjatel, kes võivad olla hõlmatud prioriteetseks hinnatud taotlustega, peaks olema lubatud oma ärilepingute tingimustes sätestada prioriteetseks hinnatud taotluse võimalikud tagajärjed. Ilma et see piiraks muude sätete kohaldamist, ei tohiks kõnealune vastutusest vabastamine mõjutada nõukogu direktiivis 85/374/EMÜ ([38]) sätestatud tootevastutust.

([34]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta määrus (EL) 2016/426, mis käsitleb küttegaasi põletavaid seadmeid ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/142/EÜ (ELT L 81, 31.3.2016, lk 99).

([35]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2011. aasta määrus (EL) nr 305/2011, millega sätestatakse ehitustoodete ühtlustatud turustustingimused ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 89/106/EMÜ (ELT L 88, 4.4.2011, lk 5).

([36]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 2023. aasta määrus (EL) 2023/988, milles käsitletakse üldist tooteohutust ja millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1025/2012 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2020/1828 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/95/EÜ ja nõukogu direktiiv 87/357/EMÜ (ELT L 135, 23.5.2023, lk 1).

([37]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2023. aasta määrus (EL) 2023/1230, mis käsitleb masinaid ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/42/EÜ ja nõukogu direktiiv 73/361/EMÜ (ELT L 165, 29.6.2023, lk 1).

([38]) Nõukogu 25. juuli 1985. aasta direktiiv 85/374/EMÜ liikmesriikide tootevastutust käsitlevate õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta (EÜT L 210, 7.8.1985, lk 29).

(61) Kui ettevõtja on prioriteetseks hinnatud taotluse sõnaselgelt vastu võtnud ja komisjon on pärast seda vastu võtnud rakendusakti, peaks ettevõtja täitma kõiki kõnealuse rakendusakti tingimusi. Kui ettevõtja ei täida rakendusaktis sätestatud tingimusi, peaks ta selle tagajärjel jääma ilma võimalusest kasutada lepingulisest vastutusest vabastust. Kui tingimuste täitmata jätmine on tahtlik või tingitud raskest hooletusest, võib ettevõtjale määrata ka trahvi, järgides proportsionaalsuse põhimõtet. Trahve ei tohiks olla võimalik määrata ettevõtjatele, kes ei ole prioriteetseks hinnatud taotlust sõnaselgelt vastu võtnud.

(62) Kui üks või mitu liikmesriiki teavitavad komisjoni kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste nappusest või selle ohust, peaks komisjonil olema võimalik soovitada liikmesriikidel võtta meetmeid, et tagada kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste kättesaadavuse kiire suurendamine. Komisjon peaks kaaluma kavandatud meetmete mõju asjaomastele ettevõtjatele. Sellised soovitused võivad sisaldada meetmeid, mille eesmärk on hõlbustada kriisi seisukohast oluliste kaupade tootmisvõimsuste laiendamist või otstarbe muutmist või uue tootmisvõimsuse loomist või kriisi seisukohast oluliste teenuste osutamisega seotud uue suutlikkuse loomist, samuti kiirendada asjakohaseid ja kohaldatavaid vastuvõtmise, lubade andmise ja registreerimise menetluste läbiviimist.

(63) Kui üks või mitu liikmesriiki teavitavad komisjoni kriisi seisukohast oluliste kaupade või teenuste nappusest, peaks komisjon edastama selle teabe kõigile liikmesriikide pädevatele asutustele ja ühtlustama reageerimise koordineerimist. Selleks et tagada teatavate kriisi seisukohast oluliste kaupade või teenuste kättesaadavus siseturu hädaolukorra ajal ja lõpetada siseturu hädaolukord, peaks komisjonil olema võimalik soovitada liikmesriikidel neid kaupu või teenuseid jaotada, võttes arvesse solidaarsuse, vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid. Komisjon peaks aitama kõnealust jaotamist koordineerida.

(64) Lisaks võimalusele korraldada komisjoni ja ühe või mitme liikmesriigi ühishange, peaks ühel või mitmel liikmesriigil olema võimalik Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) 2024/2509 ([39]) (edaspidi „finantsmäärus“) kohaselt taotleda, et komisjon algataks nende huvides või nimel hanke elutähtsate kaupade ja teenuste või kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste ostmiseks, et kasutada siseturu valvsus- või hädaolukorrarežiimi ajal ära komisjoni ostujõudu ja läbirääkimispositsiooni. Selline hange peaks hõlmama võimalust, et avaliku sektori hankija või võrgustiku sektori hankija saaks lepinguid sõlmides osta kriisi seisukohast olulisi ehitisi, kaupu või teenuseid ning osta või rentida maad, hooneid või muud kinnisvara ettevõtjatelt, kelle kõnealune avaliku sektori hankija või võrgustiku sektori hankija on kriisile reageerimiseks valinud. Komisjonil peaks olema võimalik viia asjakohane hankemenetlus läbi liikmesriikide huvides või nende nimel osaliste vahel sõlmitud kokkuleppe alusel või tegutsedes hulgikauplejana, ostes, ladustades ja edasi müües või annetades esemeid, sealhulgas rentides maad, ehitisi või muud kinnisvara, või osutades teenuseid nendele liikmesriikidele või partnerorganisatsioonidele, kelle ta on välja valinud.

(65) COVID-19 kriisi ajal sai selgeks, et komisjonil peaks olema võimalik hankida kriisi seisukohast olulisi kaupu ja teenuseid koos Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) riikide ja liitu mittekuuluvate riikidega, nagu Euroopa mikroriigid. Kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste või elutähtsate kaupade ja teenuste ostmiseks algatatud ühishankemenetlused ei tohiks negatiivselt mõjutada siseturu toimimist ega kujutada endast diskrimineerimist või kaubanduse piiramist, samuti ei tohiks sellised hankemenetlused põhjustada konkurentsimoonutusi ega avaldada otsest finantsmõju nende riikide eelarvele, kes ühishankemenetluses ei osale. Samuti on oluline tagada, et liikmesriigid koordineeriksid enne kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste hankemenetluste algatamist komisjoni ja nõukoja toetusel oma tegevust. Erandolukorra etapis peaksid liikmesriigid sisse seadma süsteemi, mis võimaldaks kindlaks teha Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivide 2014/24/EL ([40]) ja 2014/25/EL ([41]) kohaldamisalasse kuuluvad avaliku sektori hankijad ja võrgustiku sektori hankijad, kes hangivad hädaolukorra ajal kriisi seisukohast olulisi kaupu ja teenuseid. Liikmesriikidel peaks olema võimalik tugineda

([39]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrus (EL, Euratom) 2024/2509, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid (ELT L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj).

([40]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 65).

([41]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/25/EL, 26. veebruar 2014, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ (ELT L 94, 28.3.2014, lk 243).

teabevahetuse keskasutustele, et koguda ja edastada teavet avaliku sektori hankijate ja võrgustiku sektori hankijate käimasolevate ja kavandatavate hangete kohta nende territooriumil, et tagada käesoleva määruse kohase koordineerimisklausli järgimine.

(66) Kokkuleppes, millega reguleeritakse komisjoni hankeid ühe või mitme liikmesriigi huvides või nimel või komisjoni ja ühe või mitme liikmesriigi ühishanget, tuleks asjakohasel juhul sätestada ainuõigusklausel, mille kohaselt võtavad osalevad liikmesriigid kohustuse, et nad ei hangi kõnealuseid kriisi seisukohast olulisi kaupu või teenuseid muude kanalite kaudu ega pea paralleelseid läbirääkimisi. Kui selline ainuõigusklausel on sätestatud, tuleks selles täpsustada, et kui liikmesriikidel on täiendavaid hankevajadusi ja sellised hanked ei kahjusta komisjoni hinnangul käimasolevat ühishanget või liikmesriikide huvides või nimel korraldatavaid hankeid, on osalevatel liikmesriikidel võimalik algatada oma hankemenetlus. Ühishanke puhul tuleks EFTA riike ja liidu kandidaatriike, samuti Andorra Vürstiriiki, Monaco Vürstiriiki, San Marino Vabariiki ja Vatikani Linnriiki käsitada osalevate liikmesriikidena, juhul kui nad otsustavad ühishankes osaleda. Ainuõigusklausli eesmärk on tagada, et ei kahjustata käimasolevaid ühishankeid ega liikmesriikide huvides või nimel korraldatavaid hankeid. Vähese tähtsusega hanked selliseid hankeid ei mõjuta ning seetõttu peaks liikmesriikide avaliku sektori hankijatel ja võrgustiku sektori hankijatel olema lubatud algatada hankemenetlus, mis jääb allapoole direktiivides 2014/24/EL ja 2014/25/EL sätestatud piirmäärasid. Võttes lisaks arvesse, et käimasolevat hanget ei kahjusta hankimine ettevõtjalt, kes ei osale käimasolevas hankemenetluses, ei tohiks käesolevas määruses sätestatud ainuõigusklauslit kõnealuse hanke suhtes kohaldada. Kui liikmesriik otsustab osaleda ühishankes või liikmesriikide huvides või nimel korraldatavas hankes, et osta kriisi seisukohast olulisi kaupu ja teenuseid, peaks tal olema võimalik kasutada käesoleva määrusega ette nähtud teabevahetuse keskasutusi, et teavitada kõiki tema territooriumil asuvaid avaliku sektori hankijaid ja võrgustiku sektori hankijaid käimasolevast hankest, mis tingib ainuõigusklausli kohaldamise.

(67) Läbipaistvus on tulemuslike riigihangete aluspõhimõte, mis aitab parandada konkurentsi, suurendada tõhusust ja luua võrdsed tingimused. Euroopa Parlamenti tuleks teavitada käesoleva määruse kohastest ühishankemenetlustest ning talle tuleks taotluse korral anda juurdepääs nende menetluste tulemusel sõlmitud lepingutele, tagades isikuandmete, liikmesriikide riikliku julgeolekuga seotud andmete ja tundliku äriteabe, sealhulgas ärisaladuste piisav salastatus ja kaitse.

(68) Teabevaldajatele on vaja ette näha kaitsemeetmed, et nende käesoleva määruse kohaldamise tulemusena esitatud teavet töödeldakse ja kasutatakse vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid järgides. Seire, teabetaotluste ja prioriteetseks hinnatud taotluste kaudu saadud teavet peaksid seetõttu kasutama üksnes liidu institutsioonid, organid või asutused ja nende töötajad, liikmesriikide ametiasutused ja nende töötajad või muud isikud, sealhulgas nõukoja liikmed ja vaatlejad ning sel eesmärgil, milleks seda teavet taotleti.

(69) Arvestades, et nõukoda on komisjoni nõuandev organ, peaks nõukoda järgima komisjoni põhimõtteid, standardeid ja reegleid, mis käsitlevad salastatud teabe ja salastamata tundliku teabe kaitset, muu hulgas sätteid sellise teabe töötlemise ja säilitamise kohta, nagu on sätestatud komisjoni otsustes (EL, Euratom) 2015/443 ([42]) ja (EL, Euratom) 2015/444 ([43]). Komisjoni ning muude liidu institutsioonide ja organite töötajad, kellel on juurdepääs nõukoja tööga seotud salastatud teabele ja salastamata tundlikule teabele, peaksid olema kohustatud järgima ELi toimimise lepingu artikli 339 kohaseid konfidentsiaalsusnõudeid, kaasa arvatud pärast nende ametikohustuste lõppemist.

([42]) Komisjoni 13. märtsi 2015. aasta otsus (EL, Euratom) 2015/443 komisjoni julgeoleku kohta (ELT L 72, 17.3.2015, lk 41).
([43]) Komisjoni 13. märtsi 2015. aasta otsus (EL, Euratom) 2015/444 ELi salastatud teabe kaitseks vajalike julgeolekunormide kohta (ELT L 72, 17.3.2015, lk 53).

(70) Kui käesoleva määruse kohane tegevus hõlmab isikuandmete töötlemist, peaks iga selline töötlemine olema kooskõlas isikuandmete kaitset käsitleva asjaomase liidu õigusega, nimelt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustega (EL) 2016/679 ([44]) ja (EL) 2018/1725 ([45]).

(71) On vaja kehtestada normid digivahendite kohta, millega tagatakse valmisolek võimalikele tulevastele hädaolukordadele kiireks ja tõhusaks reageerimiseks, et tagada siseturu jätkuv toimimine, kaupade, teenuste ja isikute vaba liikumine kriisi ajal ning kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste kättesaadavus kodanikele, ettevõtjatele ja avaliku sektori asutustele. Käesolevas määruses tuleks sätestada ka normid digivahendite kohta, millega tagatakse loa-, registreerimis- või deklareerimismenetluste prioriseerimine ja kiirendamine, et hõlbustada isikute vaba liikumist ning teabe turvalist edastamist ja vahetamist. Komisjon ja liikmesriigid peaksid võtma kasutusele oma olemasolevad digivahendid või nende kasutusala võimalikult suures ulatuses laiendama. Kui see ei ole võimalik, peaksid komisjon ja liikmesriigid uued digivahendid looma, kui see on vajalik ja põhjendatud. Komisjon peaks rakendusaktidega sätestama selliste vahendite või taristute tehnilised aspektid.

(72) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendusvolitused seoses erandolukorra raamistiku üksikasjalike sätetega, mis käsitlevad valmisolekut, koostööd, teabevahetust ja kriisikommunikatsiooni siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide raames. Lisaks tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused seoses võimalusega võtta vastu isikute vaba liikumist hõlbustavaid leevendusmeetmeid, nimelt halduskokkuleppeid, digivahendeid ja -vorme. Komisjonile tuleks anda rakendusvolitused ka konkreetsete hädaolukorra reageerimismeetmete kehtestamiseks siseturu hädaolukorrarežiimi ajal, et oleks võimalik kiiresti ja koordineeritult reageerida. Samuti tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused seoses käesoleva määruse eesmärke toetavate konkreetsete digivahendite tehniliste aspektide kehtestamisega. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011 ([46]).

(73) Igakülgselt põhjendatud juhtudel, mis on seotud kriisi mõjuga siseturule, ning kui tungiv kiireloomulisus seda nõuab, peaks komisjon võtma vastu viivitamata kohaldatavad rakendusaktid.

(74) Käesolevas määruses austatakse põhiõigusi ja järgitakse eelkõige Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „põhiõiguste harta“) tunnustatud põhimõtteid. Eelkõige austatakse käesolevas määruses ettevõtjate õigust privaatsusele, mis on sätestatud põhiõiguste harta artiklis 7, õigust isikuandmete kaitsele, mis on sätestatud põhiõiguste harta artiklis 8, ettevõtlus- ja lepinguvabadust, mis on kaitstud põhiõiguste harta artikliga 16, õigust omandile, mis on kaitstud põhiõiguste harta artikliga 17, õigust kollektiivläbirääkimistele ja kollektiivse tegutsemisele, mis on kaitstud põhiõiguste harta artikliga 28, ning õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele, mis on sätestatud põhiõiguste harta artiklis 47.

(75) Käesolev määrus ei tohiks mõjutada ELi toimimise lepingus tunnustatud sotsiaalpartnerite autonoomiat.

(76) Käesolevat määrust ei tohiks tõlgendada nii, et see mõjutab õigust keskkonnakaitsele, kollektiivläbirääkimiste õigust ja kollektiivse tegutsemise õigust kooskõlas põhiõiguste hartaga, sealhulgas töötajate ja tööandjate õigust kollektiivselt kaitsta oma huve, sealhulgas streikida, ning õigust või vabadust streikida või võtta muid meetmeid, mis on hõlmatud liikmesriikide töösuhete erisüsteemidega koosõlas riigisisese õiguse või tavaga.

(77) Käesolevat määrust ei mõjuta muud liidu õigusaktid, näiteks need, millega nähakse ette ettevõtjate kohustus teha andmed avaliku sektori asutustele kättesaadavaks. Seega, kui muud liidu õigusaktid sisaldavad ka sätteid komisjoni teabetaotluste kohta, millel on sama eesmärk kui käesolevas määruses sätestatutel, tuleks pärast seda, kui nõukogu on kehtestanud siseturu hädaolukorrarežiimi, kohaldada üksnes käesoleva määruse asjakohaseid teabetaotlusi käsitlevaid sätteid.

([44]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

([45]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39).

([46]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13).

(78) Liit on jätkuvalt täielikult pühendunud rahvusvahelisele solidaarsusele ja toetab kindlalt põhimõtet, et käesoleva määruse kohaselt vajalikuks peetud meetmeid, sealhulgas tõsise nappuse ärahoidmiseks või leevendamiseks vajalikke meetmeid, tuleb rakendada sihipäraselt, läbipaistvalt, proportsionaalselt, ajutiselt ja kooskõlas WTO kohustustega.

(79) Liidu raamistik peaks sisaldama piirkondadevahelisi elemente, millega kehtestatakse sidusad, mitut sektorit hõlmavad ja piiriülesed siseturu erandolukorra meetmed, valvsusmeetmed ja hädaolukorrale reageerimise meetmed, võttes eelkõige arvesse naaberpiirkondade, eriti piirialade vahendeid, suutlikkust ja ebakindlat olukorda.

(80) Komisjon peaks korrapäraselt hindama käesoleva määruse rakendamist ja tulemuslikkust ning esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, mis sisaldab hinnangut nõukoja tööle, stressitestidele, koolitusele ja kriisiprotokollidele, siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide kehtestamise kriteeriumidele ning digivahendite kasutamisele. Lisaks tuleks esitada aruanded nelja kuu jooksul pärast siseturu valvsusrežiimi või, kui see on kohaldatav, siseturu hädaolukorrarežiimi lõpetamist. Nimetatud aruanded peaksid sisaldama hinnangut meetmete kohta, mida võeti käesoleva määruse alusel seoses kriisiga, mis tingis asjaomase režiimi kehtestamise, eelkõige nende meetmete mõjususe kohta. Nimetatud aruannetes võiks vajaduse korral teha parandusettepanekuid ja asjakohasel juhul lisada neile asjakohased seadusandlikud ettepanekud.

(81) Nõukogu määruses (EÜ) nr 2679/98 ([47]) on sätestatud mehhanism siseturu toimimist takistavate asjaolude kahepoolseks arutamiseks ja nendest teatamiseks. Selleks et vältida normide dubleerimist siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamise korral, tuleks kõnealust määrust vastavalt muuta. Määrus (EÜ) nr 2679/98 ei tohiks mingil viisil mõjutada liidu ja liikmesriigi tasandil tunnustatud põhiõiguste, sealhulgas streigiõiguse või -vabaduse kasutamist või õigust või vabadust võtta muid liikmesriikide töösuhete erisüsteemidega hõlmatud meetmeid kooskõlas riigisisese õiguse või tavaga. Samuti ei tohiks see piirata õigust pidada läbirääkimisi ja sõlmida kollektiivlepinguid ega kollektiivse tegutsemise õigust kooskõlas riigisisese õiguse või tavaga.

(82) Kuna käesoleva määruse eesmärki, nimelt tagada siseturu sujuv ja takistusteta toimimine, kehtestades kogu siseturul erandolukorra, valvsus- ja hädaolukorrameetmed, et hõlbustada kriisi korral reageerimismeetmete koordineerimist, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab neid meetme ulatuse ja toime tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I JAOTIS

ÜLDSÄTTED

I PEATÜKK

Reguleerimisese, eesmärgid, kohaldamisala ja mõisted

Artikkel 1

Reguleerimisese ja eesmärgid

1. Käesoleva määrusega luuakse ühtlustatud meetmete raamistik, et tulemuslikult prognoosida siseturu kriiside tagajärgi, valmistuda nendeks ja reageerida nendele.

2. Lõikes 1 osutatud raamistiku eesmärk on:

([47]) Nõukogu 7. detsembri 1998. aasta määrus (EÜ) nr 2679/98 siseturu toimimise kohta liikmesriikidevahelise kaupade vaba liikumise osas (EÜT L 337, 12.12.1998, lk 8).

a) kaitsta ja hõlbustada kaupade, teenuste ja isikute, sealhulgas töötajate vaba liikumist;

b) tagada elutähtsate kaupade ja teenuste ning kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste kättesaadavus siseturul, kui liikmesriigid on võtnud või tõenäoliselt võtavad vastu erinevad riiklikud meetmed; ja

c) vältida takistuste loomist siseturu tõrgeteta toimimisele.

3. Käesoleva määrusega sätestatakse eelkõige:

a) normid siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõime nõukoja loomise ja toimimise kohta, et abistada ja nõustada komisjoni seoses kriisi poolt siseturule avaldatava mõju prognoosimise, selle ennetamise ja sellele reageerimisega, ning millega reguleeritakse kõnealuse nõukoja töökorraldust;

b) erandolukorra meetmed seoses prognoosimise, planeerimise ja vastupanuvõimega;

c) meetmed, mida võetakse siseturu valvsusrežiimi ajal, et tegeleda sellise kriisi ohu mõjuga, mis võib laieneda siseturu hädaolukorraks;

d) meetmed, mida võetakse siseturu hädaolukorrarežiimi ajal, et tegeleda kriisi mõjuga siseturule, sealhulgas meetmed, mis hõlbustavad kaupade, teenuste ja isikute, sealhulgas töötajate vaba liikumist kõnelause režiimi ajal;

e) normid, mis käsitlevad siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide ajal korraldatavaid avalikke hankeid;

f) normid, mis käsitlevad digivahendite kättesaadavaks tegemist ja koostööd pädevate asutuste vahel.

Artikkel 2

Kohaldamisala

1. Käesolevat määrust kohaldatakse kaupade, teenuste ja isikute, sealhulgas töötajate suhtes siseturul.

2. Käesolevat määrust ei kohaldata järgmise suhtes:

a) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2001/83/EÜ ([48]) artikli 1 punktis 2 määratletud ravimid;

b) määruse (EL) 2022/123 artikli 2 punktis e määratletud meditsiiniseadmed;

c) määruse (EL) 2022/2371 artikli 3 punktis 10 osutatud muud meditsiinilised vastumeetmed, mis on lisatud kooskõlas määruse (EL) 2022/2372 artikli 7 lõikega 1 koostatud loetellu;

d) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/1781 ([49]) artikli 2 punktis 1 määratletud pooljuhid;

e) energiatooted nõukogu direktiivi 2003/96/EÜ ([50]) artikli 2 lõike 1 tähenduses, elektrienergia kõnealuse direktiivi artikli 2 lõike 2 tähenduses ja kõnealuse direktiivi artikli 2 lõike 3 osutatud muud energiatooted;

([48]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. novembri 2001. aasta direktiiv 2001/83/EÜ inimtervishoius kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta (EÜT L 311, 28.11.2001, lk 67).

([49]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2023. aasta määrus (EL) 2023/1781, millega kehtestatakse meetmete raamistik Euroopa pooljuhiökosüsteemi tugevdamiseks ja muudetakse määrust (EL) 2021/694 (kiibimäärus) (ELT L 229, 18.9.2023, lk 1).

([50]) Nõukogu 27. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/96/EÜ, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistik (ELT L 283, 31.10.2003, lk 51).

f) finantsteenused, näiteks panga-, krediidi-, kindlustus- ja edasikindlustusteenused, ameti- või personaalpensioniteenused, väärtpaberi-, investeerimisfondide-, makse- ja investeerimisnõustamisteenused, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/36/EL ([51]) I lisas loetletud teenused ja tegevused, samuti arveldus- ja kliiringuteenused ning nõustamis-, vahendus- ja muud finantsabiteenused;

g) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/43/EÜ ([52]) artikli 3 punktis 1 määratletud kaitseotstarbelised tooted või kooskõlas liidu õigusega liikmesriigi õiguses määratletud kaitseotstarbelised tooted.

3. Erandina käesoleva artikli lõike 2 punktidest a, b ja c kohaldatakse nendes punktides osutatud toodete suhtes käesoleva määruse artikleid 20–23 ja artiklit 44.

4. Käesolev määrus ei piira muude liidu õigusaktide kohaldamist, millega kehtestatakse kriisidele reageerimise või kriisiohje erinormid, näiteks:

a) Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 1313/2013/EL, ([53]) millega luuakse liidu elanikkonnakaitse mehhanism;

b) määruse (EL) 2015/479 asjakohased sätted, mis on seotud komisjoni õigusega hinnata seda, kas on asjakohane kehtestada kaupade ekspordile piiranguid kooskõlas liidu rahvusvaheliste õiguste ja kohustustega;

c) määrused (EL) 2022/2371 ja (EL) 2022/2372, mis on seotud ELi terviseturbe raamistikuga;

d) otsus 2014/415/EL, millega kehtestatakse kriisidele poliitilist reageerimist käsitlev integreeritud kord (IPCR), sealhulgas IPCRi poliitiline koordineeriv roll, ning rakendusotsus (EL) 2018/1993, millega kehtestatakse selle korra rakendamise normid.

5. Käesolev määrus ei piira liidu konkurentsinormide, sealhulgas kartelle, ühinemisi ja riigiabi käsitlevate normide kohaldamist.

6. Käesolev määrus ei piira liikmesriikide kohustust kaitsta oma riigi julgeolekut ega nende õigust kaitsta olulisi riigi funktsioone, sealhulgas tagada riigi territoriaalne terviklikkus ning säilitada avalik kord. Eelkõige riigi julgeolek jääb iga liikmesriigi ainuvastutusse.

7. Käesolev määrus ei mõjuta põhiõiguste kasutamist kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga (edaspidi „põhiõiguste harta“). Käesolev määrus ei mõjuta eelkõige streigiõiguse kasutamist ega õigust võtta muid liikmesriikide töösuhete erisüsteemidega hõlmatud meetmeid kooskõlas riigisisese õiguse ja tavaga. Käesolev määrus ei mõjuta ka õigust pidada läbirääkimisi kollektiivlepingute üle, neid sõlmida ja jõustada ega kollektiivse tegutsemise õigust kooskõlas riigisisese õiguse või tavaga.

Artikkel 3

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „kriis“ – liidus või väljaspool seda toimuv erandlik, ootamatu ja äkiline looduslik või inimtegevusest tingitud sündmus, mis on oma laadilt ja ulatuselt erakorraline ning millel on või võib olla oluline negatiivne mõju siseturu toimimisele ja mis häirib kaupade, teenuste ja isikute vaba liikumist või siseturu tarneahelate toimimist;

2) „siseturu valvsusrežiim“ – raamistik sellise kriisi ohuga tegelemiseks, mis võib järgneva kuue kuu jooksul laieneda siseturu hädaolukorraks;

([51]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/36/EL, mis käsitleb krediidiasutuste tegevuse alustamise tingimusi ning krediidiasutuste usaldatavusnõuete täitmise järelevalvet, millega muudetakse direktiivi 2002/87/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2006/48/EÜ ja 2006/49/EÜ (ELT L 176, 27.6.2013, lk 338).

([52]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. mai 2009. aasta direktiiv 2009/43/EÜ kaitseotstarbeliste toodete ühendusesisese veo tingimuste lihtsustamise kohta (ELT L 146, 10.6.2009, lk 1).

([53]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta otsus nr 1313/2013/EL liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kohta (ELT L 347, 20.12.2013, lk 924).

3) „siseturu hädaolukorrarežiim“ – raamistik sellise kriisiga tegelemiseks, millel on oluline negatiivne mõju siseturule, mis häirib tõsiselt kaupade, teenuste ja isikute vaba liikumist, või kui selline tõsine häirimine tingib või tõenäoliselt tingib erinevate riiklike meetmete võtmise, siseturu tarneahelate toimimist;

4) „elutähtsad sektorid“ – sektorid, mis on liidu ja selle liikmesriikide jaoks süsteemse ja elulise tähtsusega, et tagada avalik julgeolek, avalik ohutus, avalik kord või rahvatervis, ning mille häiretel, tegevuse katkemisel, kadumisel või mittetoimimisel võib olla kriisiohu ajal siseturu toimimisele oluline negatiivne mõju;

5) „elutähtsad kaubad“ või „elutähtsad teenused“ (edaspidi koos „elutähtsad kaubad ja teenused“) – kaubad või teenused, mida ei saa asendada või mitmekesistada või mis on hädavajalikud elutähtsa ühiskondliku funktsiooni või majandustegevuse säilitamiseks, et tagada siseturu ja selle tarneahelate tõrgeteta toimimine elutähtsates sektorites, ning mis on loetletud nõukogu poolt artikli 14 lõike 1 kohaselt vastu võetud rakendusaktis;

6) „kriisi seisukohast olulised kaubad“ või „kriisi seisukohast olulised teenused“ (edaspidi koos „kriisi seisukohast olulised kaubad ja teenused“) – kaubad ja teenused, mida ei saa asendada või mitmekesistada või mis on hädavajalikud elutähtsa ühiskondliku funktsiooni või majandustegevuse säilitamiseks, et tagada siseturu ja selle tarneahelate tõrgeteta toimimine, ning mis on kriisile reageerimise seisukohast olulised ja mis on loetletud nõukogu poolt artikli 18 lõike 4 kohaselt vastu võetud rakendusaktis;

7) „olulised juhtumid“ – juhtumid, mis häirivad või võivad oluliselt häirida siseturu ja selle tarneahelate toimimist;

8) „oluline ettevõtja“ – tarneahelas tegutsev ettevõtja, kellel on võime või suutlikkus toota või turustada järgmist:

   a) elutähtsad kaubad või elutähtsad teenused;

   b) kriisi seisukohast olulised kaubad või teenused;

   c) punktides a ja b osutatud kaupade komponendid;

9) „mikro-, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad“ või „VKEd“ – komisjoni soovituse 2003/361/EÜ ([54]) lisa artiklis 2 määratletud mikro-, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad.

II PEATÜKK

Juhtimine

Artikkel 4

Siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõime nõukoda

1. Luuakse siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõime nõukoda (edaspidi „nõukoda“).

2. Nõukotta kuulub üks esindaja igast liikmesriigist ja üks esindaja komisjonist. Kõik liikmesriigid nimetavad esindaja ja asendusesindaja. Lisaks võivad liikmesriigid asjakohasel juhul ja sõltuvalt kriisi laadist nimetada sektoripõhise ajutise esindaja.

3. Nõukoja eesistujaks on komisjoni esindaja ja komisjon tagab nõukoja sekretariaaditeenused.

4. Nõukoja eesistuja (edaspidi „eesistuja“) kutsub Euroopa Parlamendi esindaja nõukoja alaliseks vaatlejaks.

([54]) Komisjoni 6. mai 2003. aasta soovitus 2003/361/EÜ mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete määratlemise kohta (ELT L 124, 20.5.2003, lk 36).

5. Eesistuja võib kutsuda eriteadmistega eksperte osalema nõukoja töös vaatlejatena ja *ad hoc*-põhimõttel võtma osa ka teatavatest koosolekutest, mille puhul selline osavõtt on koosoleku päevakorda arvesse võttes asjakohane. Selliste ekspertide hulka võivad kuuluda ettevõtjate, sidusrühmade organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite esindajad.

6. Eesistuja kutsub muude kriisi seisukohast oluliste liidu tasandi organite esindajad osalema vaatlejana nõukoja asjakohastel koosolekutel.

7. Eesistuja kutsub rahvusvaheliste organisatsioonide ja liitu mittekuuluvate riikide esindajaid kooskõlas asjakohaste kahepoolsete või rahvusvaheliste kokkulepetega osalema asjakohastel nõukoja koosolekutel.

8. Vaatlejatel ei ole hääleõigust ja nad ei osale nõukoja arvamuste, soovituste või nõuannete koostamisel. Asjakohasel juhul võib eesistuja kutsuda nimetatud vaatlejaid esitama teavet ja tähelepanekuid.

9. Nõukoda tuleb kokku vähemalt kolm korda aastas. Oma esimesel koosolekul võtab nõukoda komisjoni ettepaneku alusel ja tema nõusolekul vastu oma töökorra.

10. Nõukoda võib artiklis 5 sätestatud ülesannete täitmisel võtta vastu arvamusi, soovitusi ja aruandeid. Komisjon võtab nimetatud arvamusi, soovitusi ja aruandeid arvesse läbipaistvalt ja võimalikult suurel määral.

Artikkel 5

Nõukoja ülesanded

1. Artiklites 9–13 sätestatud siseturu erandolukorra planeerimisel abistab ja nõustab nõukoda komisjoni järgmiste ülesannete täitmisel:

a) sellise halduskoostöö korra kavandamine, millega hõlbustatakse siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide ajal komisjoni ja liikmesriikide vahelist teabevahetust ning mis tuleb lisada artiklis 9 osutatud erandolukorra raamistikku;

b) selliste juhtumite hindamine, millest liikmesriigid on kooskõlas artikliga 13 komisjoni teavitanud, ning selliste juhtumite siseturule ja selle tarneahelatele avaldatava mõju hindamine;

c) teabe kogumine, et prognoosida tulevikusuundi seoses kriisi võimalikkusega, teha andmeanalüüse ja anda turuteavet;

d) konsulteerimine ettevõtjate, sealhulgas VKEde esindajate ja tööstuse esindajatega ning asjakohasel juhul sotsiaalpartneritega, et koguda turuteavet kooskõlas artikliga 43;

e) muudelt kriisi seisukohast olulistelt liidu ja rahvusvahelise tasandi organitelt saadud koondandmete analüüsimine;

f) selliste riigi ja liidu tasandi kriisimeetmete katalogiseerimine, mida on võetud varasemate kriiside ajal ja millel on olnud mõju siseturule ja selle tarneahelatele; ning

g) nõustamine seoses kriisi prognoosimiseks ja planeerimiseks meetmete valimisega, tugevdades samal ajal siseturu vastupanuvõimet, ning nõustamine seoses valitud meetmete rakendamisega.

2. Artiklis 14 osutatud siseturu valvsusrežiimiga seoses abistab ja nõustab nõukoda komisjoni järgmiste ülesannete täitmisel:

a) selle kindlakstegemine, kas siseturu valvsusrežiimi kehtestamise või selle lõpetamise kriteeriumid on täidetud, et teha kindlaks, kas artikli 3 punktis 2 osutatud kriisi oht on olemas, ja sellise ohu ulatus;

b) teabevahetuse ja teabe jagamise koordineerimine ja hõlbustamine, sealhulgas muude asjaomaste organite ja kriisi seisukohast oluliste liidu tasandi organitega ning asjakohasel juhul liitu mittekuuluvate riikidega, pöörates eriti tähelepanu liidu kandidaatriikidele ja arenguriikidele, ning rahvusvaheliste organisatsioonidega; ning

c) kriisiohu siseturule avaldatava mõju analüüsimine ja arutamine, võttes igakülgselt arvesse piirialade olukorda, et leida võimalikud lahendused.

3. Artiklis 18 osutatud siseturu hädaolukorrarežiimiga seoses abistab ja nõustab nõukoda komisjoni järgmiste ülesannete täitmisel:

a) sellise kriisi seisukohast olulise teabe analüüsimine, mille on kogunud liikmesriigid või komisjon;

b) selle kindlakstegemine, kas siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamiseks või selle lõpetamiseks vajalikud kriteeriumid on täidetud;

c) nõustamine seoses liidu tasandil siseturu hädaolukorrale reageerimiseks meetmete valimisega ja nõustamine seoses valitud meetmete rakendamisega;

d) riiklike kriisimeetmete läbivaatamine;

e) teabevahetuse ja teabejagamise koordineerimine ja hõlbustamine, sealhulgas muude kriisi seisukohast oluliste liidu tasandi organitega ning asjakohasel juhul liitu mittekuuluvate riikidega, pöörates eriti tähelepanu liidu kandidaatriikidele ja arenguriikidele, ning rahvusvaheliste organisatsioonidega;

f) kriisi siseturule avaldatava mõju analüüsimine ja arutamine, võttes arvesse piirialade olukorda, et leida võimalikud lahendused; ning

g) asjakohasel juhul selliste kriisi seisukohast oluliste kaupade tootmise või tarnimisega ja kriisi seisukohast oluliste teenuste osutamisega seotud isikute kategooriate kindlaksmääramine, kelle jaoks on vaja koostada ühtsed vormid, mida liikmesriigid võivad vabatahtlikult kasutada.

4. Komisjon tagab, et nõukoja töösse kaasatakse kõik asjaomase kriisi seisukohast olulised liidu tasandi organid. Asjakohasel juhul teeb nõukoda tihedalt koostööd ja koordineerib tegevust muude kriisi seisukohast oluliste liidu tasandi organitega ning määrusega (EL) 2024/1252 loodud Euroopa kriitiliste toormete nõukoguga. Komisjon tagab koordineerituse muude liidu mehhanismide, näiteks liidu elanikkonnakaitse mehhanismi, IPCRi, ELi terviseturbe raamistiku ning Euroopa kriitiliste toormete raamistikuga rakendatud meetmega. Nõukoda tagab teabevahetuse hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskusega liidu elanikkonnakaitse mehhanismi raames ning integreeritud olukorrateadlikkuse ja analüüsi tugiteenusega IPCRi raames.

5. Nõukoda võtab koostöös komisjoniga igal aastal vastu tegevusaruande ning edastab selle Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

Artikkel 6

Hädaolukorra ja vastupanuvõime alane dialoog

1. Liidu institutsioonide vahelise dialoogi tõhustamiseks ja suurema läbipaistvuse, vastutuse ja koordineerimise tagamiseks võib Euroopa Parlamendi pädev komisjon kutsuda komisjoni kui nõukoja eesistuja kõnealuse parlamendikomisjoni ette, et saada teavet kõigis käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvates küsimustes, eelkõige pärast igat nõukoja koosolekut ning pärast igat siseturu valvsusrežiimi või siseturu hädaolukorrarežiimi lõpetamist.

2. Euroopa Parlamenti tuleb kõigist käesoleva määruse kohaselt kavandatud või vastu võetud nõukogu rakendusaktidest teavitada võimalikult kiiresti.

3. Komisjon võtab arvesse kõiki hädaolukorra ja vastupanuvõime alase dialoogi käigus, sealhulgas asjakohastes Euroopa Parlamendi resolutsioonides, väljendatud seisukohtadega seotud üksikasju.

Artikkel 7

Hädaolukorra ja vastupanuvõime platvorm

1. Komisjon loob sidusrühmade platvormi, et hõlbustada sektoripõhiseid dialooge ja partnerlusi, tuues kokku peamised sidusrühmad, nimelt ettevõtjate, sotsiaalpartnerite, teadusringkondade ja kodanikuühiskonna esindajad. Eelkõige tagab platvorm funktsiooni, mis võimaldab huvitatud sidusrühmadel:

a) esitada vabatahtlikke meetmeid, mis on vajalikud siseturu hädaolukorrale edukaks reageerimiseks;

b) esitada teaduslikke nõuandeid, arvamusi või aruandeid kriisiga seotud küsimustes;

c) aidata kaasa teabe ja parimate tavade vahetamisele, eelkõige seoses kaupade, teenuste ja isikute vaba liikumisega, ning selliste erinevate riiklike meetmete vältimisele, mis võivad tekitada piiriüleseid piiranguid.

2. Komisjon ja nõukoda võtavad käesoleva määruse rakendamisel arvesse lõikes 1 osutatud sektoripõhiste dialoogide ja partnerluste tulemusi ning sidusrühmade kooskõlas kõnealuse lõikega esitatud asjakohast teavet.

Artikkel 8

Teabevahetusasutused

1. Kõik liikmesriigid määravad teabevahetuse keskasutuse.

2. Liikmesriigi teabevahetuse keskasutus vastutab kontaktide, koordineerimise ja teabevahetuse eest järgmiste asutustega:

a) teiste liikmesriikide teabevahetuse keskasutused ja lõikes 4 osutatud liidu tasandi teabevahetusasutus;

b) selle liikmesriigi asjaomased pädevad asutused, eelkõige artiklis 24 osutatud riiklikud ühtsed kontaktpunktid.

3. Käesoleva määruse kohaste ülesannete täitmiseks koondab liikmesriigi teabevahetuse keskasutus selle liikmesriigi asjaomastelt pädevatelt asutustelt saadud teabe.

4. Komisjon määrab liidu tasandi teabevahetusasutuse.

5. Liidu tasandi teabevahetusasutus vastutab siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide haldamisega tegelevate liikmesriikide teabevahetuse keskasutustega koordineerimise ja teabevahetuse tagamise eest, sealhulgas seoses kriisi seisukohast olulise teabega.

II JAOTIS

SISETURU ERANDOLUKORRA PLANEERIMINE

Artikkel 9

Erandolukorra raamistik

1. Võttes igakülgselt arvesse nõukoja arvamust ja asjaomaste liidu tasandi organite esitatud teavet, võib komisjon võtta vastu rakendusakti, et sätestada erandolukorra raamistiku üksikasjalik kord, milles käsitletakse kriisiks valmisolekut, koostööd, teabevahetust ning kriisikommunikatsiooni siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide raames. Kõnealuses rakendusaktis sätestatakse üksikasjalik kord järgmise kohta:

a) koostöö liikmesriikide pädevate asutuste ja liidu tasandi organite vahel siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide ajal;

b) turvaline teabevahetus ja

c) koordineeritud lähenemisviis siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide ajal üldsusele suunatud kriisikommunikatsioonile, milles komisjonil on koordineeriv roll.

2. Lõikes 1 nimetatud rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 45 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

3. Komisjon ja liikmesriigid tagavad, et kehtestatakse kord, mis võimaldab õigeaegselt koostööd teha ja turvaliselt teavet vahetada komisjoni, asjaomaste liidu tasandi organite ja liikmesriikide vahel seoses järgmisega:

a) ülevaade liikmesriikide pädevatest asutustest, kooskõlas artikliga 8 määratud teabevahetuse keskasutustest ja artiklis 24 osutatud ühtsetest kontaktpunktidest, sealhulgas nende kontaktandmed ning rollid ja ülesanded käesoleva määruse kohase siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide ajal, kooskõlas riigisisese õigusega;

b) konsulteerimine ettevõtjate, sealhulgas VKEde esindajatega algatuste ja meetmete teemal, mis nad on välja töötanud võimalike siseturu kriiside leevendamiseks ja neile reageerimiseks;

c) sotsiaalpartneritega konsulteerimine selle üle, millist mõju avaldavad töötajate vabale liikumisele nende välja töötatud algatused ja meetmed võimaliku kriisi leevendamiseks ja sellele reageerimiseks;

d) tehnilise tasandi koostöö siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide kehtimise ajal;

e) riski- ja hädaolukorrakommunikatsioon, milles komisjonil on koordineeriv roll, võttes arvesse olemasolevaid struktuure.

4. Selleks et tagada kooskõlas lõikega 1 loodud raamistiku toimimine, võib komisjon teha koos liikmesriikidega stressiteste, simulatsioone ning meetmete võtmise ajal ja selle järel toimuvaid kontrolle ning vajaduse korral teha asjaomastele liidu tasandi organitele ja liikmesriikidele ettepanekuid raamistiku ajakohastamiseks.

5. Selleks et edendada ja hõlbustada kaupade ja teenuste vaba liikumist siseturu hädaolukorrarežiimi ajal, abistab komisjon liikmesriike nende pingutuste koordineerimisel, kehtestades ühtsed digivormid deklareerimiseks, registreerimiseks ja liikmesriikide vahel toimuvaks tegevuseks lubade andmiseks.

Artikkel 10

Vabatahtlikud kriisiprotokollid

1. Nõukoda võib soovitada, et komisjon algataks ettevõtjate vabatahtlike kriisiprotokollide koostamise, et lahendada kriise siseturu hädaolukorrarežiimi raames.

2. Komisjon julgustab ja hõlbustab ettevõtjatel nende vabatahtlike kriisiprotokollide koostamist. Ettevõtjad võivad vabatahtlikkuse alusel otsustada, kas nad osalevad vabatahtlikes kriisiprotokollides.

3. Vabatahtlikes kriisiprotokollides sätestatakse:

a) vabatahtlikus kriisiprotokollis käsitletava häire konkreetsed parameetrid ja vabatahtliku kriisiprotokolliga taotletavad eesmärgid;

b) iga osaleja roll vabatahtliku kriisiprotokolli alusel ja ettevalmistavad meetmed, mille nad peavad kehtestama pärast siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamist kriisi leevendamiseks ja sellele reageerimiseks;

c) selge menetlus, mille alusel määratakse kindlaks meetmete kehtestamise ajahetk ja ajavahemik, mille jooksul tuleb meetmeid võtta pärast kriisiprotokolli aktiveerimist;

d) meetmed siseturu hädaolukorrarežiimi raames võimalike kriiside leevendamiseks ja neile reageerimiseks, piirdudes rangelt sellega, mis on vajalik nende lahendamiseks.

4. Komisjon kaasab vabatahtlike kriisiprotokollide koostamisse asjakohasel juhul liikmesriikide ametiasutused ning liidu organid ja asutused. Kui see on vajalik ja asjakohane, võib komisjon kaasata ka kodanikuühiskonna organisatsioone või muid asjaomaseid organisatsioone.

Artikkel 11

Koolitused ja simulatsioonid

1. Komisjon töötab välja koolitused teabevahetuse keskasutuste töötajatele kriisiks valmisoleku, kriisiolukorra koordineerimise, koostöö ja teabevahetuse teemal, ning korraldab neid korrapäraselt. Komisjon korraldab kõigi liikmesriikide teabevahetuse keskasutuste töötajaid hõlmavaid simulatsioone, mille aluseks on võimalikud siseturu hädaolukorra stsenaariumid.

2. Eelkõige töötab komisjon välja koolitusprogrammi, mille aluseks on varasematest kriisidest saadud kogemus ning mis hõlmab kogu hädaolukorra ohjamistsükli aspekte, ja haldab seda, et oleks võimalik kiiresti reageerida kriisidele siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide raames. Kõnealune programm võib hõlmata eelkõige järgmist:

a) kõikide asjakohaste meetmete jälgimine, analüüsimine ja hindamine, et hõlbustada kaupade, teenuste ja isikute vaba liikumist;

b) liidu ja riigi tasandil parimate tavade ning asjakohasel juhul liitu mittekuuluvate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide väljatöötatud parimate tavade rakendamise edendamine;

c) suuniste väljatöötamine teadmiste levitamiseks ja eri ülesannete täitmiseks riigi ning asjakohasel juhul piirkondlikul ja kohalikul tasandil;

d) asjakohaste uute tehnoloogiate ja digivahendite kasutamise soodustamine siseturu hädaolukordadele reageerimise eesmärgil.

3. Komisjon töötab välja ja teeb kättesaadavaks sidusrühmadele, sealhulgas ettevõtjatele suunatud koolitusprogrammid ja -materjalid. Asjakohasel juhul võib komisjon kutsuda sidusrühmi osalema koolitustel ja simulatsioonidel.

4. Liikmesriigi taotlusel võib komisjon anda nõu ja abi seoses kriisiks valmisoleku meetmete ja kriisile reageerimise meetmetega, võttes eelkõige arvesse asjaomase liikmesriigi vajadusi ja huve.

Artikkel 12

Stressitestid

1. Võttes arvesse nõukoja arvamust, teeb ja koordineerib komisjon stressiteste, sealhulgas simulatsioone, mille eesmärk on siseturu kriise prognoosida ja nendeks valmistuda.

2. Eelkõige teeb komisjon järgmist:

a) töötab välja konkreetse sektori stsenaariumid ja parameetrid, mis hõlmavad kriisiga seotud teatavaid riske, et hinnata võimalikku mõju kaupade, teenuste ja isikute vabale liikumisele selles sektoris;

b) hõlbustab ja soodustab hädaolukordadeks valmisoleku strateegiate väljatöötamist;

c) määrab koostöös kõigi asjaosalistega pärast stressitestide lõpuleviimist kindlaks riskimaandamismeetmed.

3. Lõike 2 punktis a osutatud konkreetse sektori kindlakstegemiseks kasutab komisjon koostöös nõukojaga kõiki tema käsutuses olevaid vahendeid, sealhulgas olukorra kaardistamist.

4. Komisjon teeb liidu tasandil stressiteste korrapäraselt, ent vähemalt kord kahe aasta jooksul. Selleks kutsub komisjon kõigi liikmesriikide teabevahetuse keskasutuste töötajaid simulatsioonides osalema. Komisjon võib samuti kutsuda vabatahtlikkuse alusel osalema muid asjaomaseid osalisi, kes osalevad siseturu hädaolukordade ennetamises, nendeks valmistumises ja neile reageerimises.

5. Kahe või enama liikmesriigi taotlusel võib komisjon teha stressiteste nende liikmesriikide kindlates geograafilistes piirkondades või piirialadel.

6. Komisjon edastab käesoleva artikli kohaselt tehtud stressitestide tulemused nõukojale ja avaldab sellekohase aruande.

Artikkel 13

Varajase hoiatamise eesmärgil esitatavad ad hoc-hoiatused

1. Liikmesriigi teabevahetuse keskasutus teatab komisjonile ja teiste liikmesriikide teabevahetuse keskasutustele viivitamata kõigist olulistest juhtumitest.

2. Teabevahetuse keskasutused ja kõik asjaomased liikmesriikide pädevad asutused võtavad kooskõlas liidu õigusega ja liidu õigusega kooskõlas oleva riigisisese õigusega vastu kõik meetmed, mis on vajalikud, et käidelda lõikes 1 osutatud teavet viisil, mis tagab selle teabe konfidentsiaalsuse ning kaitseb liidu või liikmesriikide julgeolekut ja avalikku korda ning asjaomaste ettevõtjate turvalisust ja ärihuve.

3. Selleks et määrata kindlaks, kas juhtumid peaksid olema lõikes 1 osutatud hoiatuse esemeks, võtab liikmesriigi teabevahetuse keskasutus arvesse järgmist:

a) juhtumist mõjutatud ettevõtjate turupositsioon või nende arv;

b) juhtumi kestus või selle eeldatav kestus;

c) geograafiline piirkond ja siseturu osa, mida juhtum mõjutab, ja juhtumi piiriülene mõju, samuti selle mõju eriti ebasoodsas olukorras ja ohustatud geograafilistele piirkondadele, näiteks äärepoolseimatele piirkondadele; ning

d) nende juhtumite mõju kaupadele, mida ei saa mitmekesistada ega asendada.

III JAOTIS

SISETURU VALVSUS

I PEATÜKK

Siseturu valvsusrežiim

Artikkel 14

Kehtestamiskriteeriumid

1. Kui komisjon leiab nõukoja esitatud arvamust arvesse võttes, et artikli 3 punktis 2 osutatud tingimused on täidetud, teeb ta nõukogule ettepaneku kehtestada siseturu valvsusrežiim. Nõukogu võib siseturu valvsusrežiimi kehtestada nõukogu rakendusaktiga. Rakendusaktis täpsustatakse kõnealuse valvsusrežiimi kestus, mis võib olla maksimaalselt kuus kuud. Rakendusakt sisaldab järgmist:

a) hinnang kriisi võimaliku mõju kohta kaupade, teenuste ja isikute, sealhulgas töötajate vabale liikumisele, siseturule ja selle tarneahelatele;

b) asjaomaste elutähtsate toodete ja teenuste loetelu ning

c) võetavad valvsusmeetmed, sealhulgas põhjendus selliste meetmete vajalikkuse ja proportsionaalsuse kohta.

2. Hinnates, kas artikli 3 punktis 2 sätestatud tingimused on täidetud, et teha kindlaks, kas siseturu valvsusrežiim on vaja kehtestada, võtavad komisjon ja nõukogu arvesse vähemalt järgmisi kriteeriume:

a) eeldatav aeg enne siseturu kriisiohu eskaleerumist hädaolukorrarežiimini;

b) nende ettevõtjate arv või turupositsioon, keda kriis eeldatavasti mõjutab;

c) mil määral kriis eeldatavasti mõjutab elutähtsaid kaupu ja teenuseid ning

d) geograafiline piirkond, mida kriis eeldatavasti mõjutab, eelkõige mõju piirialadele ja äärepoolseimatele piirkondadele.

Artikkel 15

Pikendamine ja lõpetamine

1. Kui komisjon leiab nõukoja esitatud arvamust arvesse võttes, et artikli 14 lõike 1 kohase siseturu valvsusrežiimi kehtestamise põhjused kehtivad endiselt, teeb ta nõukogule ettepaneku siseturu valvsusrežiimi kestust pikendada. Komisjon teeb kõik endast oleneva, et teha nõukogule ettepanek hiljemalt 30 päeva enne selle ajavahemiku lõppu, milleks siseturu valvsusrežiim on kehtestatud, juhul kui asjaolude kiireloomulisest ja erakorralisest muutumisest ei tulene teisiti. Nõukogu võib kõnealuse ettepaneku alusel nõukogu rakendusaktiga pikendada siseturu valvsusrežiimi korraga maksimaalselt kuus kuud.

2. Kui komisjon teeb nõukoja esitatud arvamust arvesse võttes kindlaks, et artikli 3 punktis 2 osutatud tingimused ei ole enam täidetud seoses teatavate või kõigi valvsusmeetmete või teatavate või kõigi elutähtsate kaupade või teenustega, teeb ta nõukogule ettepaneku siseturu valvsusrežiim täielikult või osaliselt lõpetada. Nõukogu võib selle ettepaneku alusel nõukogu rakendusaktiga lõpetada siseturu valvsusrežiimi.

II PEATÜKK

Valvsusmeetmed

Artikkel 16

Seire

1. Kui kooskõlas artikliga 14 on kehtestatud siseturu valvsusrežiim, jälgivad liikmesriikide pädevad asutused elutähtsate kaupade tarnimise ja elutähtsate teenuste osutamise ahelaid ning selliste kaupade tootmises ja tarnimises ning teenuste osutamises osalevate isikute, sealhulgas töötajate vaba liikumist.

2. Komisjon tagab, et teabe kogumiseks lõikes 1 osutatud seire raames kasutatakse standardseid ja turvalisi elektroonilisi vahendeid ning seda teavet töödeldakse koondteabena. Tagada tuleb äriliselt tundliku teabe ning liidu ja liikmesriikide julgeoleku ja avalikku korraga seotud teabe konfidentsiaalsus, ilma et see piiraks liidu õigusega kooskõlas oleva riigisisese õiguse kohaldamist, mille kohaselt tuleb sellist teavet, sealhulgas ärisaladusi, hoida konfidentsiaalsena.

3. Võimaluse korral koostavad liikmesriigid ülevaate sellistest nende territooriumil asuvatest olulistest ettevõtjatest, kes tegutsevad elutähtsate kaupade tarnimise ja elutähtsate teenuste osutamise ahelates, ning ajakohastavad ja haldavad seda. Ülevaate sisu on alati konfidentsiaalne.

4. Juhul kui muudest allikatest ei ole võimalik teavet saada, saadavad liikmesriikide pädevad asutused lõike 3 kohaselt koostatud ülevaate alusel teabe vabatahtliku esitamise taotluse kõige olulisematele ettevõtjatele, kes tegutsevad nende territooriumil elutähtsate kaupade tarnimise ja elutähtsate teenuste osutamise ahelates. Teabetaotluses märgitakse eelkõige, millist teavet kindlaks tehtud elutähtsate kaupade ja teenuste kättesaadavust mõjutavate tegurite kohta nõutakse. Ettevõtja, kellele taotlus esitatakse, esitab taotletudteabe vabatahtlikkuse alusel kooskõlas teabevahetust reguleerivate liidu konkurentsinormidega. Liikmesriikide pädevad asutused edastavad asjaomased järeldused oma teabevahetuse keskasutuse kaudu põhjendamatu viivituseta komisjonile ja nõukojale.

5. Liikmesriikide pädevad asutused võtavad igakülgselt arvesse halduskoormust, mida teabetaotlused võivad ettevõtjatele, eriti VKEdele tekitada, ning tagavad sellise halduskoormuse piirdumise minimaalselt vajalikuga ja sellise teabe konfidentsiaalsuse.

6. Komisjon esitab nõukojale kooskõlas lõikega 1 läbi viidud seiretegevuse raames kogutud teabe põhjal aruande kokkuvõtlike järelduste kohta.

7. Komisjon võib paluda, et nõukoda arutaks kokkuvõtlikke järeldusi ja võimalikku edasist arengut, tuginedes teabele, mille liikmesriigid on saanud lõigete 1 ja 4 kohaselt elutähtsate kaupade tarnimise ja elutähtsate teenuste osutamise ahelate jälgimisel, ning sellisel juhul tagab ta asjaomase teabe konfidentsiaalsuse ja austab sellise teabe ärilist tundlikkust.

8. Komisjon võib samuti jagada liikmesriikidega asjakohast teavet, mis on saadud muude seirevahendite või -süsteemide kaudu.

IV JAOTIS

SISETURU HÄDAOLUKORD

I PEATÜKK

Siseturu hädaolukorrarežiim

Artikkel 17

Kehtestamiskriteeriumid

1. Hinnates, kas artikli 3 punktis 3 osutatud tingimused on täidetud, et teha kindlaks, kas siseturu hädaolukorrarežiim on vaja kehtestada, hindavad komisjon ja nõukogu konkreetsete ja usaldusväärsete tõendite põhjal, kas kriis tekitab kaupade, teenuste või isikute vabale liikumisele ühe või mitu takistust, mis mõjutavad vähemalt ühte elutähtsat ühiskondlikku funktsiooni või majandustegevuse sektorit siseturul.

Kui kriis põhjustab häireid tarneahelate toimimises, hindavad komisjon ja nõukogu lisaks esimeses lõigus sätestatud kriteeriumidele, kas kaupu või teenuseid on võimalik mitmekesistada või asendada või kas asjaomaseid töötajaid on võimalik asendada.

2. Lõike 1 kohaldamisel võtavad komisjon ja nõukogu eelkõige arvesse järgmisi näitajaid:

a) artikli 13 lõike 1 kohaselt teatatud oluliste juhtumite arv;

b) asjaolu, et kriisi tõttu on aktiveeritud mis tahes järgmine mehhanism:

   i) asjakohane nõukogu kriisidele reageerimise mehhanism, sealhulgas IPCR;

   ii) liidu elanikkonnakaitse mehhanism või

   iii) mis tahes mehhanism, mis on loodud ELi terviseturbe raamistikuga, sealhulgas määrusega (EL) 2022/2372 kehtestatud hädaolukorra raamistikuga;

c) nende ettevõtjate hinnanguline arv või turupositsioon ja turunõudluse suurus, ning selliste kasutajate hinnanguline arv, kes sõltuvad asjaomaste kaupade või teenuste pakkumisel siseturu sektorist või sektoritest, mille tegevus on häiritud;

d) kriisist mõjutatud kaupade ja teenuste hinnangulised liigid või isikute, sealhulgas töötajate hinnanguline arv;

e) kriisi poolt elutähtsale ühiskondlikule funktsioonile ja majandustegevusele, keskkonnale ja avalikule julgeolekule avaldatava mõju või selle võimaliku mõju ulatus ja kestus;

f) asjaolu, et kriisist mõjutatud ettevõtjad ei ole suutnud kriisiga seotud konkreetseid küsimusi vabatahtlikkuse alusel mõistliku aja jooksul ise lahendada;

g) geograafilised piirkonnad, sealhulgas piirialad ja äärepoolseimad piirkonnad, mida kriis mõjutab või võib mõjutada, sealhulgas piiriülene mõju selliste tarneahelate toimimisele, mis on hädavajalikud elutähtsa ühiskondliku funktsiooni ja majandustegevuse säilitamiseks siseturul;

h) mõjutatud ettevõtjate olulisus piisavate kaubatarnete või piisaval määral teenuste osutamise tagamisel, võttes arvesse alternatiivide olemasolu nende kaupade ja teenuste pakkumiseks; ning

i) kaupade või teenuste asendusvõimaluste puudumine või nende vähesus.

Artikkel 18

Kehtestamine

1. Siseturu hädaolukorrarežiim kehtestatakse üksnes juhul, kui on täidetud artikli 17 lõikes 1 sätestatud kriteeriumid.

2. Siseturu hädaolukorrarežiimi võib kehtestada ka juhul, kui eelnevalt ei ole sama kauba või teenuse suhtes kehtestatud siseturu valvsusrežiimi.

Siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamine teatava kauba või teenuse suhtes ei takista kehtestamast või jätkuvalt kohaldamast sama kauba või teenuse suhtes siseturu valvsusrežiimi või võtta artiklis 16 sätestatud valvsusmeetmeid. Juhul kui eelnevalt on kehtestatud siseturu valvsusrežiim, võib siseturu hädaolukorrarežiim selle täielikult või osaliselt asendada.

3. Kui komisjon on nõukoja arvamust arvesse võttes seisukohal, et valitseb siseturu hädaolukord, teeb ta nõukogule ettepaneku, et nõukogu kehtestaks siseturu hädaolukorrarežiimi, ja kui see on kohaldatav, võtaks vastu kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste loetelu.

4. Nõukogu võib kehtestada siseturu hädaolukorrarežiimi ja, kui see on kohaldatav, võtta komisjoni ettepaneku alusel nõukogu rakendusaktiga vastu kriisi seisukohast oluliste kaupade loetelu või kriisi seisukohast oluliste teenuste loetelu või mõlemad. Rakendusaktis täpsustatakse kehtestatava hädaolukorrarežiimi kestus, mis võib olla maksimaalselt kuus kuud. Kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste loetelu võib muuta nõukogu rakendusaktiga komisjoni ettepaneku alusel.

Artikkel 19

Pikendamine ja lõpetamine

1. Kui komisjon leiab nõukoja esitatud arvamust arvesse võttes, et artikli 17 lõike 1 kohase siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamise põhjused kehtivad endiselt, teeb ta nõukogule ettepaneku siseturu hädaolukorrarežiimi kestust pikendada. Komisjon teeb kõik endast oleneva, et teha nõukogule ettepanek hiljemalt 30 päeva enne selle ajavahemiku lõppu, milleks siseturu hädaolukorrarežiim on kehtestatud, juhul kui asjaolude kiireloomulisest ja erakorralisest muutumisest ei tulene teisiti. Nõukogu võib selle ettepaneku alusel pikendada oma rakendusaktiga siseturu hädaolukorrarežiimi korraga maksimaalselt kuus kuud.

2. Kui nõukojal on konkreetseid ja usaldusväärseid tõendeid, et siseturu hädaolukorrarežiim tuleks lõpetada, võib ta koostada sellekohase arvamuse ja esitada selle komisjonile. Kui komisjon on nõukoja arvamust arvesse võttes seisukohal, et siseturu hädaolukorda enam ei ole, teeb ta nõukogule viivitamata ettepaneku siseturu hädaolukorrarežiimi lõpetamiseks.

3. Artiklite 27–35 alusel võetud meetmete kohaldamine lõpetatakse, kui siseturu hädaolukorrarežiim lõpetatakse.

II PEATÜKK

Vaba liikumine siseturu hädaolukorra ajal

I jagu

Vaba liikumise hõlbustamise meetmed

Artikkel 20

Vaba liikumise piirangud siseturu hädaolukorrarežiimi ajal

1. Ilma et see piiraks artikli 21 kohaldamist, tagavad liikmesriigid siseturu hädaolukorrale reageerimiseks riiklike meetmete vastuvõtmisel ja kohaldamisel, et need meetmed on kooskõlas liidu õigusega, sealhulgas mittediskrimineerimise, põhjendatuse ja proportsionaalsuse seisukohast.

2. Liikmesriigid tagavad eelkõige, et lõikes 1 osutatud meetmed kaotatakse niipea, kui need ei ole enam põhjendatud või proportsionaalsed.

3. Liikmesriigid tagavad, et ükski kodanikele või ettevõtjatele kehtestatud nõue ei tekita põhjendamatut või tarbetut halduskoormust.

4. Liikmesriigid tagavad, et kõigile mõjutatud kodanikele ja sidusrühmadele teatatakse selgelt ja üheselt mõistetavalt kaupade, teenuste ja isikute, sealhulgas töötajate ja teenuseosutajate vaba liikumist piiravatest meetmetest enne nende jõustumist. Liikmesriigid tagavad sidusrühmadega järjepideva dialoogi, sealhulgas teabevahetuse sotsiaalpartnerite ja rahvusvaheliste partneritega.

Artikkel 21

Keelatud piirangute seadmine vaba liikumise õigusele siseturu hädaolukorra ajal

Siseturu hädaolukorrarežiimi ajal ja siseturu hädaolukorrale reageerides hoiduvad liikmesriigid kehtestamast järgmist:

a) meetmeid, mis ei ole ajaliselt piiratud;

b) liidusisese ekspordi keelde või meetmeid, millel on kriisi seisukohast olulistele kaupadele ja teenustele samaväärne toime, või kriisi seisukohast oluliste kaupade transiidi keelde või samaväärse toimega meetmeid;

c) meetmeid, millega piiratakse kaupade liidusisest eksporti, või samaväärse toimega meetmeid või teenuste piiriülest osutamist või saamist piiravaid meetmeid, kui need piirangud põhjustavad järgmist:

   i) kriisi seisukohast oluliste kaupade tarneahelate ja kriisi seisukohast oluliste teenuste osutamise ahelate häireid või

   ii) selliste kaupade ja teenuste nappust või nappuse suurenemist siseturul;

d) meetmeid, millega diskrimineeritakse liidu õiguse kohast vaba liikumise õigust omavaid isikuid kodakondsuse alusel või äriühingute puhul nende registrijärgse asukoha, juhtorgani asukoha või peamise tegevuskoha alusel;

e) meetmeid, millega jäetakse liidu õiguse kohast vaba liikumise õigust omavad isikud ilma järgmisest: õigus siseneda oma kodakondsusjärgsesse või elukohaliikmesriiki; õigus lahkuda liikmesriigist, et minna oma kodakondsusjärgsesse või elukohaliikmesriiki; või õigus läbida liikmesriiki, et jõuda oma kodakondsusjärgsesse või elukohaliikmesriiki;

f) meetmeid, millega keelatakse ärireisid, mis on seotud kriisi seisukohast olulisi kaupu käsitleva teadus- ja arendustegevuse, nende tootmise või nende turule laskmise või sellega seotud kontrollide ja hooldusega;

g) meetmeid, millega keelatakse reisida ühest liikmesriigist teise mõjuvatel perekondlikel põhjustel, kui selline reisimine on kõnealuse meetme kehtestanud liikmesriigis lubatud;

h) meetmeid, millega kehtestatakse teenuseosutajatele, ettevõtjate esindajatele ja töötajatele reisipiirangud, mis takistavad neil reisida ühest liikmesriigist teise, et pääseda oma tegevus- või töökohta, kui sellised reisipiirangud kõnealuse meetme kehtestanud liikmesriigis puuduvad;

i) meetmeid, millega kehtestatakse piirangud, mis takistavad järgmist:

i) kriisi seisukohast oluliste teenuste osutajate või kriisi seisukohast oluliste kaupade tootmise või kriisi seisukohast oluliste teenuste osutamisega seotud ettevõtjate esindajate ja töötajate või elanikkonnakaitse valdkonna töötajate reisimist või

ii) punktis i osutatud isikute varustuse transportimist nende tegevuskohta.

Artikkel 22

Isikute vaba liikumise leevendusmeetmed

1. Siseturu hädaolukorrarežiimi ajal ja selleks, et hõlbustada artikli 21 punktides f–i osutatud isikute vaba liikumist, võib komisjon rakendusaktidega vastu võtta halduskorra või teha liikmesriikidele kättesaadavaks digivahendid, et hõlbustada neil kõnealustes sätetes osutatud isikute kategooriate kindlakstegemist ja asjaolude kontrollimist koostöös teiste asjaomaste liikmesriikide ja komisjoniga.

2. Kui komisjon teeb siseturu hädaolukorrarežiimi ajal kindlaks, et liikmesriigid on kehtestanud vormid, mille abil tõendatakse, et isik või ettevõtja vastab riiklikes hädaolukorrameetmetes sätestatud üldnõuetele, ning komisjon leiab, et igas liikmesriigis eri vormi kasutamine takistab kõnealuste isikute või ettevõtjate ja nende varustuse vaba liikumist, võib ta rakendusaktidega anda välja vormid, mida liikmesriigid võivad vabatahtlikult kasutada.

3. Ilma et see piiraks asjakohase liidu õiguse ning kohaldatavate riigisiseste õigusnormide ja menetluste kohaldamist, peavad liikmesriigid esmatähtsaks kriisi seisukohast oluliste teenuste osutajaid puudutavaid deklareerimis-, registreerimis- ja loamenetlusi.

4. Komisjon määrab kindlaks selliste kriisi seisukohast oluliste kaupade tootmise või tarnimisega ja kriisi seisukohast oluliste teenuste osutamisega seotud isikute kategooriad, kelle puhul on vaja hõlbustada vaba liikumist, kehtestades pärast nõukojaga konsulteerimist rakendusaktidega vormid, mida liikmesriigid võivad vabatahtlikult kasutada.

5. Käesoleva artikli lõigetes 1, 2 ja 4 osutatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 45 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega. Põhjendatud tungiva kiireloomulisuse tõttu, mis on seotud kriisi mõjuga siseturule, võtab komisjon kooskõlas artikli 45 lõikes 3 osutatud menetlusega vastu viivitamata kohaldatavad rakendusaktid.

6. Komisjon teeb käesoleva artikli kohaselt võetud leevendusmeetmeid käsitleva teabe spetsiaalsel veebisaidil avalikult kättesaadavaks.

II jagu

Läbipaistvus ja haldusabi

Artikkel 23

Läbipaistvus

1. Kui kooskõlas artikli 18 lõikega 4 on kehtestatud siseturu hädaolukorrarežiim, edastavad liikmesriigid komisjonile ja teistele liikmesriikidele liidu tasandi teabevahetusasutuse kaudu kriisile reageerimiseks võetud hädaolukorrameetmete teksti viivitamata pärast nende meetmete vastuvõtmist. Kõnealust kohustust kohaldatakse üksnes juhul, kui nende meetmetega

kehtestatakse piirangud liikmesriikidevahelise isikute vaba liikumise õiguse kasutamisele ning kui need ei ole juba hõlmatud muude liidu õigusaktidega ette nähtud teavitamis- või teatamiskohustusega. Teabe edastamine hõlmab järgmist:

a) põhjused selliste meetmete võtmiseks, sealhulgas need, mis näitavad, et meetmed on põhjendatud ja proportsionaalsed, ning kõik nende vastuvõtmist toetavad teaduslikud või muud andmed;

b) meetmete ulatus;

c) meetmete vastuvõtmise kuupäev, kohaldamise alguskuupäev ja kestus.

2. Liikmesriigid võivad edastada komisjonile ja teistele liikmesriikidele liidu tasandi teabevahetusasutuse kaudu enne lõikes 1 osutatud meetmete vastuvõtmist nende teksti kavandi koos lõike 1 punktides a–c osutatud teabega.

3. Lõikes 2 osutatud teabe edastamine ei takista liikmesriikidel kõnealuseid meetmeid vastu võtta.

4. Liikmesriigid annavad üldsusele ja samal ajal ka komisjonile võimalikult kiiresti selget, põhjalikku ja õigeaegset teavet, milles selgitatakse lõikes 1 osutatud meetmeid.

5. Komisjon koordineerib liikmesriikidevahelist teabevahetust ja avaldab käesoleva artikli kohaselt saadud teabe põhjal spetsiaalsel veebisaidil, mis on kättesaadav kõigis liidu institutsioonide ametlikes keeltes, asjakohase teabe vaba liikumise õiguse kasutamise piirangute kohta, sealhulgas teabe kõnealuste riiklike meetmete ulatuse ja kestuse kohta, ning võimaluse korral ka reaalajas teabe. Spetsiaalsel veebisaidil võib esitada interaktiivse kaardi koos neid meetmeid käsitleva asjakohase reaalajas teabega.

6. Komisjon teeb lõigete 1, 2 ja 4 kohaselt saadud teabe nõukojale kättesaadavaks.

7. Lõigetes 1, 2 ja 4 osutatud teave edastatakse turvalise vahendi kaudu, mille teeb kättesaadavaks komisjon.

Artikkel 24

Liikmesriikide ühtsed kontaktpunktid

1. Igas liikmesriigis tegutseb riiklik ühtne kontaktpunkt, mis abistab kodanikke, tarbijaid, ettevõtjaid, töötajaid ja nende esindajaid seoses järgmisega:

a) teabe küsimise ja saamisega kaupade, teenuste ja isikute, sealhulgas töötajate vabale liikumisele siseturu hädaolukorrarežiimi ajal kehtestatud riiklike piirangute kohta;

b) siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamise tõttu kehtestatud riiklike kriisiga seotud menetluste ja vorminõuete täitmisega.

2. Liikmesriigid tagavad, et kodanikel, tarbijatel, ettevõtjatel, töötajatel ja nende esindajatel on võimalik taotluse korral saada asjaomase ühtse kontaktpunkti kaudu pädevatelt asutustelt teavet selle kohta, kuidas asjakohaseid riiklikke kriisile reageerimise meetmeid üldiselt tõlgendatakse ja kohaldatakse. Asjakohasel juhul hõlmab selline teave üksikasjalikku juhendit. Teave peab olema sõnastatud selgelt, arusaadavalt ja mõistetavalt. Teave peab olema ajakohastatud ning elektrooniliste ja kaugvahendite abil kergesti juurdepääsetav.

3. Liikmesriigid teevad lõikes 1 osutatud teabe kättesaadavaks liidu institutsioonide ametlikus keeles, mis on üldiselt arusaadav võimalikult paljudele piiriülestele kasutajatele, ning teevad kõik endast oleneva, et esitada kõnealune teave ka muudes liidu institutsioonide ametlikes keeltes, pöörates erilist tähelepanu piirialade olukorrale ja vajadustele.

Artikkel 25

Liidu ühtne kontaktpunkt

1. Komisjon loob liidu ühtse kontaktpunkti ja haldab seda.

2. Liidu ühtne kontaktpunkt:

a) annab kodanikele, tarbijatele, ettevõtjatele, töötajatele ja nende esindajatele abi teabe küsimisel ja saamisel kriisile reageerimiseks võetud liidu meetmete kohta, mis on siseturu hädaolukorrarežiimi ajal kaupade, teenuste ja isikute, sealhulgas töötajate vaba liikumise seisukohast olulised või mõjutavad seda;

b) annab kodanikele, tarbijatele, ettevõtjatele, töötajatele ja nende esindajatele abi selliste kriisiga seotud menetluste ja vorminõuete täitmisel, mis on kehtestatud liidu tasandil siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamise tõttu;

c) koostab ja avaldab kõigi riiklike kriisimeetmete ja riiklike kontaktpunktide loetelu.

3. Liidu ühtsele kontaktpunktile eraldatakse piisavad inimressursid ja rahalised vahendid.

III PEATÜKK

Siseturu hädaolukorrale reageerimise meetmed

I jagu

Teabetaotlused, tooteid käsitlevate liidu õigusaktide kohased hädaolukorramenetlused ja prioriteetseks hinnatud taotlused

Artikkel 26

Kaheetapilisuse nõue

1. Komisjon võtab käesoleva jao kohased meetmed vastu üksnes siis, kui siseturu hädaolukorrarežiim on kehtestatud ja nõukogu on koostanud loetelu kooskõlas artikli 18 lõikega 4.

2. Rakendusaktis, millega võetakse kasutusele mõni käesolevas jaos sätestatud meede, määratakse kindlaks selgelt ja täpselt need kriisi seisukohast olulised kaubad ja teenused, mille suhtes meedet kohaldatakse. Meedet kohaldatakse ainult seni, kuni kestab siseturu hädaolukorrarežiim.

Artikkel 27

Ettevõtjatele esitatavad teabepäringud

1. Komisjon võib kutsuda kriisi seisukohast oluliste kaupade tarneahelates või kriisi seisukohast oluliste teenuste osutamise ahelates tegutsevaid olulisi ettevõtjaid üles esitama kindlaksmääratud tähtajaks vabatahtlikkuse alusel spetsiifilist teavet järgmistel asjaoludel:

a) esineb kriisi seisukohast oluliste kaupade või teenuste tõsine nappus või otsene oht selleks;

b) taotletav teave on tingimata vajalik, et hinnata, kas mõne artiklis 28 või artiklites 34–39 sätestatud meetmega on võimalik sellist nappust või selle otsest ohtu vähendada;

c) teave, mis on saadud nõukoja kaudu või saadud liikmesriikidelt muul viisil erandolukorra etapis või siseturu valvsusrežiimi ajal, ei ole piisav; ning

d) komisjonil ei ole võimalik saada sellist teavet muudest allikatest.

Komisjon hindab pärast nõukojaga konsulteerimist esimeses lõigus osutatud tingimuste esinemist.

2. Komisjon võib esitada teabenõude rakendusaktiga, kui:

a) komisjonile ei esitata vabatahtlikult teavet lõike 1 kohaselt kindlaksmääratud tähtaja jooksul või

b) teave, mille komisjon on saanud teabe vabatahtliku esitamise kaudu kooskõlas lõikega 1 või muudest erandolukorra etapis või siseturu valvsusrežiimi ajal kättesaadavatest allikatest, ei ole ikka veel piisav, et hinnata, kas artiklis 28 või artiklites 34–39 sätestatud meetmete kasutuselevõtt vähendaks kriisi seisukohast oluliste kaupade või teenuste tõsist nappust või selle otsest ohtu ning kas selliseid meetmeid tuleks võtta.

3. Enne lõikes 2 osutatud rakendusakti vastuvõtmist ja võttes arvesse nõukoja arvamust, teeb komisjon järgmist:

a) hindab sellise teabetaotluse vajalikkust ja proportsionaalsust lõike 1 punktis b sätestatud eesmärkide saavutamiseks ning

b) võtab igakülgselt arvesse halduskoormust, mida selline taotlus võib asjaomastele ettevõtjatele, eelkõige VKEdele kaasa tuua, ning määrab sellele vastavalt kindlaks teabe esitamise tähtpäeva.

4. Lõigetes 1 ja 2 osutatud teabepäringud ja teabenõuded piirduvad sihipärase teabega järgmise kohta:

a) kriisi seisukohast oluliste kaupade tootmisvõimsus ja võimalikud olemasolevad varud nii liidus kui ka liitu mittekuuluvates riikides asuvates tootmisrajatistes, mida oluline ettevõtja käitab, millega sõlmib lepinguid ja kust ta kaubad ostab, järgides täielikult kaubandus- ja ärisaladuse nõuet;

b) kui see on kättesaadav, siis kriisi seisukohast oluliste kaupade tootmise eeldatav ajakava teabetaotlusele järgneva kolme kuu kohta nii liidus kui ka liitu mittekuuluvates riikides asuvate tootmisrajatiste puhul, mida oluline ettevõtja käitab või millega ettevõtja sõlmib lepinguid;

c) kriisi seisukohast oluliste kaupade tarneahelate või kriisi seisukohast oluliste teenuste osutamise ahelate olulised häired või nende kaupade või teenuste nappus.

5. Rakendusaktis, mille alusel esitab komisjon ettevõtjatele teabetaotluse kooskõlas lõikega 2:

a) määratakse kindlaks kriisi seisukohast olulised kaubad ja teenused, mis on teabetaotluse seisukohast asjakohased;

b) määratakse kindlaks olulised ettevõtjad, kes tegutsevad kriisi seisukohast oluliste kaupade tarneahelates või kriisi seisukohast oluliste teenuste osutamise ahelates ja keda teabetaotlus puudutab;

c) täpsustatakse taotletav teave, sealhulgas esitatakse vajaduse korral küsimustik, mis võidakse edastada igale olulisele ettevõtjale;

d) tõendatakse, et esineb lõike 1 punktis b osutatud erakorraline vajadus, mille jaoks teavet taotletakse, ja lisatakse lõike 3 punktis a osutatud hindamine;

e) selgitatakse taotluse eesmärki, taotletava teabe kavandatud kasutuseesmärki ja kasutamise kestust; ning

f) sätestatakse ajavahemik, mille jooksul ettevõtja võib paluda komisjonil taotlust muuta.

Esimeses lõigus osutatud rakendusaktiga ette nähtud teabetaotlus sõnastatakse selgelt, kokkuvõtlikult ja arusaadavalt ning selles võetakse arvesse kaubandussaladuste kaitset ja pingutusi, mida ettevõtja peab tegema teabe vabatahtlikult kättesaadavaks tegemiseks, eriti kui tegemist on VKEga.

6. Pärast seda, kui komisjon on lõike 2 kohaselt esitanud rakendusaktiga ettevõtjatelt teabe saamise taotluse, edastab komisjon igale kõnealuses rakendusaktis täpsustatud kategooriasse kuuluvale asjaomasele ettevõtjale individuaalse otsuse, milles palub ettevõtjal esitada kõnealuses rakendusaktis täpsustatud teabe või selgitada, miks ettevõtja ei saa seda esitada.

Komisjon tugineb võimaluse korral asjakohasele ja kättesaadavale oluliste ettevõtjate ülevaatele, mille liikmesriigid on koostanud kooskõlas artikli 16 lõikega 3. Komisjon võib asjakohasel juhul küsida vajalikku teavet asjaomaste ettevõtjate kohta ka liikmesriikidelt.

7. Lõike 6 kohaselt vastu võetud komisjoni otsused, mis hõlmavad individuaalseid teabetaotlusi, peavad olema taotletud andmete mahu, laadi ja üksikasjalikkuse ning neile juurdepääsu sageduse poolest põhjendatud ja proportsionaalsed ning vajalikud hädaolukorra ohjamiseks.

Otsused peavad sisaldama kõiki järgmisi elemente:

a) viide lõikes 2 osutatud rakendusaktile, millel need põhinevad;

b) otsuse tegemise aluseks olnud kriisiga seotud tõsise nappuse või selle otsese ohu olukordade kirjeldus;

c) kaitsemeetmed isikuandmete kaitsmise kohta kooskõlas artikliga 42 ning vastustes esitatud tundliku äriteabe mitteavaldamise, kaubandussaladuste mitteavaldamise ja intellektuaalomandi kaitse kohta kooskõlas artikliga 43;

d) teave võimaluse kohta vaidlustada otsus Euroopa Liidu Kohtus kooskõlas asjaomase liidu õigusega;

e) mõistlik tähtaeg, mis ei ületa 20 tööpäeva ja mille jooksul tuleb esitada kas teave või põhjendus sellise teabe esitamisest keeldumise kohta.

Teise lõigu punktis e osutatud tähtaja kehtestamisel võtab komisjon eelkõige arvesse asjaomase ettevõtja suurust töötajate arvu alusel ning teabe kogumiseks ja kättesaadavaks tegemiseks vajalikke pingutusi.

Ettevõtja võib paluda kuni kaks päeva enne tähtaja lõppemist seda üks kord pikendada, kui olukorra tõsidus seda nõuab. Komisjon vastab tähtaja pikendamise taotlusele ühe tööpäeva jooksul.

8. Kui teabetaotluse täitmine võib oluliselt häirida ettevõtja tegevust, võib kõnealune ettevõtja keelduda taotletud teabe esitamisest ja esitab komisjonile keeldumise põhjused. Komisjon ei avalikusta taotletud teabe esitamisest keeldumist ega keeldumise põhjuseid.

9. Komisjon edastab lõigetes 1 ja 2 osutatud teabetaotluse koopia viivitamata selle liikmesriigi asjaomasele pädevale asutusele, kelle territooriumil ettevõtja asub. Kui kõnealune pädev asutus seda nõuab, edastab komisjon talle kooskõlas liidu õigusega asjaomaselt ettevõtjalt saadud teabe.

10. Pärast lõigetes 1 ja 2 osutatud teabetaotluse alusel teabe saamist komisjon:

a) kasutab teavet üksnes viisil, mis on kooskõlas selle taotlemise eesmärgiga;

b) tagab niivõrd, kui isikuandmete töötlemine on vajalik, et rakendatakse tehnilisi ja korralduslikke meetmeid, millega säilitatakse taotletud teabe, eelkõige isikuandmete konfidentsiaalsus ja terviklikkus ning kaitstakse andmesubjektide õigusi ja vabadusi;

c) kustutab teabe niipea, kui see ei ole nimetatud eesmärgil enam vajalik, ning teatab ettevõtjale ja asjaomase liikmesriigi asjaomasele pädevale asutusele põhjendamatu viivituseta, et teave on kustutatud, välja arvatud juhul, kui teabe arhiveerimine on nõutav läbipaistvuse huvides kooskõlas riigisisese õigusega.

11. Iga oluline ettevõtja või tema volitatud esindaja esitab taotletud teabe individuaalselt kooskõlas teabevahetust reguleerivate liidu konkurentsinormidega.

12. Käesoleva artikli lõikes 2 osutatud rakendusaktid võetakse vastu artikli 45 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega. Põhjendatud tungiva kiireloomulisuse tõttu, mis on seotud kriisi mõjuga siseturule, võtab komisjon kooskõlas artikli 45 lõikes 3 osutatud menetlusega vastu viivitamata kohaldatavad rakendusaktid.

13. Käesoleva artikli kohaselt esitatud teabetaotlused ei ole seotud teabega, mille avalikustamine oleks vastuolus liikmesriikide oluliste julgeolekuhuvidega.

Artikkel 28

Asjakohastes tooteid käsitlevates liidu õigusaktides sätestatud hädaolukorramenetluste algatamine

1. Kui kooskõlas käesoleva määruse artikliga 18 vastu võetud nõukogu rakendusaktiga on kehtestatud siseturu hädaolukorrarežiim ja on teatavate kriisi seisukohast oluliste kaupade nappus, võib komisjon sätestada rakendusaktides, et seoses nende kriisi seisukohast oluliste kaupadega algatatakse hädaolukorramenetlused, mis on sätestatud liidu õigusaktides, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2024/2748 ([55]) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2024/2749 ([56]). Nimetatud rakendusaktides täpsustatakse asjakohased kriisi seisukohast olulised kaubad ja algatatavad hädaolukorramenetlused, esitatakse nende algatamise põhjused ja proportsionaalsus ning märgitakse nende kestus.

2. Hädaolukorramenetlusi on võimalik kooskõlas lõikega 1 algatada üksnes siseturu hädaolukorrarežiimi ajal.

3. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud rakendusaktid võetakse vastu artikli 45 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega. Põhjendatud tungiva kiireloomulisuse tõttu, mis on seotud kriisi mõjuga siseturule, võtab komisjon kooskõlas artikli 45 lõikes 3 osutatud menetlusega vastu viivitamata kohaldatavad rakendusaktid.

Artikkel 29

Prioriteetseks hinnatud taotlused

1. Komisjon võib erandjuhtudel, pärast ettevõtjate asukohaliikmesriikidega konsulteerimist ja nende seisukohta täiel määral arvesse võttes esitada ühele või mitmele liidus asuvale ettevõtjale taotluse, et see nõustuks tootma või tarnima kriisi seisukohast olulisi kaupu ja prioriseeriks nende tootmist või tarnimist (edaspidi „prioriteetseks hinnatud taotlused“), kui:

a) taotlusega hõlmatud kriisi seisukohast oluliste kaupade nappus on tõsine ja püsiv ning

b) selliste kaupade tootmist või tarnimist ei olnud võimalik saavutada muude käesolevas määruses sätestatud meetmetega, sealhulgas artiklis 35 või V jaotises osutatud meetmetega.

2. Komisjon tõendab, et käesolevas artiklis osutatud prioriteetseks hinnatud taotluste saajate ja täitjate valik ei ole diskrimineeriv ja vastab liidu konkurentsinormidele.

3. Komisjon tugineb käesolevas artiklis osutatud prioriteetseks hinnatud taotluste esitamisel objektiivsetele, faktilistele, mõõdetavatele ja põhjendatud andmetele, näidates, et selline prioriseerimine on hädavajalik elutähtsa ühiskondliku funktsiooni või majandustegevuse säilimise tagamiseks siseturul, ning võtab arvesse ettevõtja õigustatud huve ning tarneahela tootmisjärjekorra muutmiseks vajalikke kulusid ja pingutusi. Komisjon märgib prioriteetseks hinnatud taotluses sõnaselgelt, et ettevõtjal on vabadus kõnealune taotlus tagasi lükata.

4. Kui ettevõtja, kellele lõikes 1 osutatud prioriteetseks hinnatud taotlus on esitatud, on kõnealuse taotluse sõnaselgelt vastu võtnud, võtab komisjon vastu rakendusakti, milles sätestatakse järgmine:

([55]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2024. aasta määrus (EL) 2024/2748, millega muudetakse määrusi (EL) nr 305/2011, (EL) 2016/424, (EL) 2016/425, (EL) 2016/426, (EL) 2023/988 ja (EL) 2023/1230 vastavushindamise, nõuetele vastavuse eelduse, ühtsete kirjelduste vastuvõtmise ja turujärelevalve hädaolukorramenetluste osas, mis on tingitud siseturu hädaolukorrast (ELT L, 2024/2748, 8.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2748/oj).

([56]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/2749, millega muudetakse direktiive 2000/14/EÜ, 2006/42/EÜ, 2010/35/EL, 2014/29/EL, 2014/30/EL, 2014/33/EL, 2014/34/EL, 2014/35/EL, 2014/53/EL ja 2014/68/EL vastavushindamise, nõuetele vastavuse eelduse, ühtsete spetsifikatsioonide vastuvõtmise ja turujärelevalve hädaolukorramenetluste osas, mis on tingitud siseturu hädaolukorrast (ELT L, 2024/2749, 8.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/2749/oj).

a) prioriteetseks hinnatud taotluse õiguslik alus, mida ettevõtja peab järgima;

b) prioriteetseks hinnatud taotlusega hõlmatud kaubad ja nende tarnekogus;

c) tähtaeg, mille jooksul prioriteetseks hinnatud taotlus tuleb täita;

d) prioriteetseks hinnatud taotluse täitjad ning

e) lepingulisest vastutusest vabastamine lõikes 6 sätestatud tingimustel.

5. Lõike 4 kohaselt esitatud prioriteetseks hinnatud taotlus esitatakse õiglase ja mõistliku hinnaga, võttes asjakohaselt arvesse ettevõtja alternatiivkulusid prioriteetseks hinnatud taotluse täitmisel võrreldes kehtivate kohustuste täitmise kohustustega. Kõnealune prioriteetseks hinnatud taotlus tuleb täita enne ükskõik millist eelnevat era- või avaliku õiguse kohast kohustust seoses prioriteetseks hinnatud taotlusega hõlmatud kaupadega.

6. Ettevõtja, kes täidab lõike 4 kohast prioriteetset taotlust, ei vastuta liikmesriigi õigusega reguleeritud lepingulise kohustuse rikkumise eest, tingimusel et:

a) lepingulise kohustuse rikkumine on vajalik prioriseerimise nõude täitmiseks;

b) lõikes 4 osutatud rakendusakti on järgitud ning

c) prioriteetseks hinnatud taotluse vastuvõtmise ainus eesmärk ei olnud eelneva lepingulise kohustuse põhjendamatu vältimine.

7. Prioriteetseks hinnatud taotlused ei hõlma kaupu, mille tootmine või tarnimine oleks vastuolus liikmesriikide oluliste julgeoleku- või kaitsehuvidega.

8. Komisjon võtab lõikes 4 osutatud rakendusakti vastu kooskõlas kohaldatava liidu õigusega, sealhulgas vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõttega, ning liidu kohustustega, mis tulenevad rahvusvahelisest õigusest.

9. Käesoleva artikli lõikes 4 osutatud rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 45 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

10. Kui ettevõtja ei täida pärast prioriteetseks hinnatud taotluse sõnaselget vastuvõtmist seda taotlust tahtlikult või raske hooletuse tõttu, võib komisjon otsusega määrata asjaomasele ettevõtjale trahvi, kui seda peetakse vajalikuks ja proportsionaalseks. Kõnealune trahv ei tohi olla suurem kui 100 000 eurot. VKEdele määratud trahv ei tohi olla suurem kui 25 000 eurot.

Artikkel 30

Sõnaselgelt vastu võetud prioriteetseks hinnatud taotluse täitmata jätmise korral ettevõtjatele määratavad trahvid

1. Artikli 29 lõikes 10 osutatud trahvi summa kindlaksmääramisel võtab komisjon arvesse asjaomase ettevõtja suurust ja majandusressursse ning sõnaselgelt vastu võetud prioriteetseks hinnatud taotluse täitmata jätmise olemust, raskusastet ja kestust, võttes seejuures igakülgselt arvesse proportsionaalsuse ja asjakohasuse põhimõtteid.

2. Euroopa Liidu Kohtul on täielik pädevus vaadata läbi otsused, millega komisjon on kooskõlas artikli 29 lõikega 10 trahvi kindlaks määranud. Euroopa Liidu Kohus võib määratud trahvi tühistada, seda vähendada või suurendada.

Artikkel 31

Trahvi määramise aegumistähtaeg

1. Komisjoni õigus määrata trahve kooskõlas artikli 29 lõikega 10 aegub kahe aasta möödumisel.

2. Aegumistähtaega arvestatakse alates päevast, mil komisjon saab teada sõnaselgelt vastuvõetud prioriteetseks hinnatud taotluse täitmata jätmisest. Jätkuva või korduva täitmata jätmise korral arvestatakse aegumistähtaega täitmata jätmise lõppemise päevast.

3. Kui komisjon või liikmesriikide pädevad asutused võtavad prioriteetseks hinnatud taotluse täitmise tagamiseks meetmeid, katkeb aegumistähtaeg.

4. Aegumistähtaeg katkeb kõigi isikute suhtes, keda peetakse täitmata jätmises osalemise eest vastutavaks.

5. Iga katkemise järel algab aegumistähtaeg uuesti. Aegumistähtaeg lõppeb siiski hiljemalt päeval, mil lõppeb kahekordse aegumistähtajaga võrdne ajavahemik, ilma et komisjon oleks määranud trahvi. Seda tähtaega pikendatakse aja võrra, mille jooksul aegumistähtaeg oli peatatud, sest komisjoni otsust menetleti Euroopa Liidu Kohtus.

Artikkel 32

Trahvide sissenõudmise aegumise tähtaeg

1. Komisjoni õigus pöörata kooskõlas artikli 29 lõikega 10 tehtud otsused täitmisele aegub viie aasta möödumisel.

2. Aegumistähtaega arvestatakse alates lõpliku otsuse tegemise päevast.

3. Trahvide sissenõudmise aegumise tähtaeg katkeb

a) kui teatatakse otsusest muuta trahvi algset summat või otsusest jätta sellise muutmise taotlus rahuldamata;

b) kui komisjon või tema taotluse alusel tegutsev liikmesriik võtab meetmeid, mille eesmärk on trahvi sissenõudmine.

4. Iga katkemise järel algab aegumistähtaeg uuesti.

5. Trahvide sissenõudmise aegumistähtaeg peatub, kuni:

a) maksetähtpäeva saabumiseni;

b) peatatakse makse sissenõudmine vastavalt Euroopa Liidu Kohtu otsusele.

Artikkel 33

Õigus olla trahvi määramise korral ära kuulatud

1. Enne artikli 29 lõike 10 kohase otsuse vastuvõtmist annab komisjon asjaomasele ettevõtjale võimaluse olla ära kuulatud järgmistes küsimustes:

a) komisjoni esialgsed järeldused, sealhulgas kõik komisjoni esitatud vastuväiteid;

b) meetmed, mida komisjon võib võtta käesoleva lõike punktis a osutatud esialgsete järelduste põhjal.

2. Asjaomased ettevõtjad võivad esitada komisjonile oma seisukohad lõike 1 punktis a osutatud komisjoni esialgsete järelduste kohta tähtaja jooksul, mille komisjon on määranud oma esialgsetes järeldustes ja mis ei tohi olla lühem kui 21 päeva.

3. Komisjoni otsused võivad põhineda üksnes sellistel vastuväidetel, mille kohta asjaomastel ettevõtjatel on olnud võimalik esitada oma seisukoht.

4. Igas menetluses tagatakse täielikult asjaomase ettevõtja õigus kaitsele. Asjaomasel ettevõtjal on õigus tutvuda komisjoni toimikuga vastavalt kokkulepitud avalikustamistingimustele, võttes arvesse ettevõtjate õigustatud huvi kaitsta oma ärisaladusi. Õigus toimikuga tutvuda ei hõlma juurdepääsu konfidentsiaalsele teabele ega komisjoni või liikmesriikide ametiasutuste sisekasutuseks mõeldud dokumentidele. Eelkõige ei kehti juurdepääsuõigus komisjoni ja liikmesriikide ametiasutuste kirjavahetuse kohta. Käesolev lõige ei takista komisjonil avalikustada ja kasutada teavet, mis on vajalik taotluse täitmata jätmise tõendamiseks.

II jagu

Muud meetmed kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste kättesaadavuse tagamiseks

Artikkel 34

Solidaarsus ning kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste koordineeritud jaotamine

1. Kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste nappuse korral, mis mõjutab üht või mitut liikmesriiki, võivad asjaomased liikmesriigid teavitada sellest komisjoni ning täpsustada vajalikud kogused ja muu asjakohase teabe. Komisjon edastab teabe asjaomastele pädevatele asutustele ja ühtlustab liikmesriikide reageerimismeetmete koordineerimist.

2. Kui komisjoni teavitatakse lõike 1 kohaselt sellest, et kriisi seisukohast olulistest kaupadest või teenustest ei piisa mõnes liikmesriigis siseturu hädaolukorra vajaduste katmiseks, võib komisjon nõukoja arvamust ja käesoleva määruse alusel kogutud teavet arvesse võttes soovitada teistel liikmesriikidel jaotada nimetatud kaupu ja teenuseid sihipäraselt, võttes võimaluse korral arvesse vajadust hoida ära siseturu edasisi häireid, sealhulgas geograafilistes piirkondades, mida sellised häired iseäranis mõjutavad, toimides kooskõlas vajalikkuse, proportsionaalsuse ja solidaarsuse põhimõttega ning määrates kindlaks siseturu hädaolukorra lõpetamiseks nimetatud kaupade ja teenuste kõige tõhusama kasutamise viisi.

Artikkel 35

Meetmed kriisi seisukohast oluliste kaupade või teenuste kättesaadavuse ja pakkumise tagamiseks

1. Kui komisjoni teavitatakse artikli 34 lõike 1 kohaselt sellest, et on oht, et kriisi seisukohast olulistest kaupadest või teenustest ei piisa mõnes liikmesriigis siseturu hädaolukorra vajaduste katmiseks, võib ta nõukoja arvamust arvesse võttes soovitada liikmesriikidel võtta erimeetmeid. Nimetatud meetmetega tagatakse võimalikult kiiresti tarneahelate ja tootmisliinide tõhus ümberkorraldamine ning olemasolevate varude kasutamine, et suurendada selliste kaupade või teenuste kättesaadavust ja pakkumist.

2. Lõikes 1 osutatud meetmete hulka võivad kuuluda eelkõige järgmised:

a) meetmed, millega hõlbustatakse kriisi seisukohast oluliste kaupade olemasoleva tootmisvõimsuse suurendamist või otstarbe muutmist või uue tootmisvõimsuse loomist;

b) meetmed, millega hõlbustatakse teenuste osutamise olemasoleva suutlikkuse suurendamist või uue suutlikkuse loomist;

c) meetmed, mille eesmärk on kiirendada kriisi seisukohast oluliste kaupade tootmise ja turustamisega seotud või neid mõjutavaid asjakohaseid heakskiitmis- ja loamenetlusi, sealhulgas keskkonnalubade menetlusi;

d) meetmed, mille eesmärk on kiirendada kriisi seisukohast oluliste teenuste osutamiseks lubade andmise ja registreerimise menetluste läbiviimist;

e) meetmed, mille eesmärk on kiirendada asjakohaseid toote heakskiitmise menetlusi, et lasta turule kriisi seisukohast olulised kaubad, mille suhtes ei kohaldata ühtegi liidu õigusakti, millega ühtlustatakse toodete turustamise tingimusi.

V JAOTIS

AVALIKUD HANKED

I PEATÜKK

Siseturu valvsus- või hädaolukorrarežiimi ajal komisjoni poolt liikmesriikide huvides või nimel korraldatavad avalikud hanked

Artikkel 36

Liikmesriikide taotlused komisjonile kaupade ja teenuste hankimiseks nende huvides või nimel

1. Kaks või enam liikmesriiki võivad esitada taotluse, et komisjon algataks nende liikmesriikide huvides või nimel, kes soovivad, et komisjon neid esindaks (edaspidi „osalevad liikmesriigid“), hanke elutähtsate kaupade ja teenuste või kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste ostmiseks.

2. Komisjon hindab viivitamata ja nõukojaga konsulteerides lõikes 1 osutatud taotluse vajalikkust ja proportsionaalsust. Kui komisjon ei kavatse kõnealust taotlust täita, teatab ta sellest asjaomastele liikmesriikidele ja nõukojale ning põhjendab oma keeldumist.

3. Kui komisjon nõustub korraldama osalevate liikmesriikide huvides või nimel hanke:

a) teavitab ta kõiki liikmesriike ja nõukoda oma kavatsusest hankemenetlus korraldada ja kutsub huvitatud liikmesriike osalema;

b) koostab ta ettepaneku sõlmida osalevate liikmesriikidega kokkulepe, millega antakse komisjonile õigus korraldada nende huvides või nimel hange.

Esimese lõigu punktis b osutatud ettepanekul põhinevas kokkuleppes sätestatakse hanke üksikasjalikud tingimused, sealhulgas praktiline kord, kavandatavad maksimumkogused ning osalevate liikmesriikide huvides või nimel tehtava ühisostu või -rentimise tingimused, sealhulgas hinnad ja tarnetähtajad.

4. Kui komisjon tühistab hankemenetluse kooskõlas määruse (EL, Euratom) 2024/2509 (edaspidi „finantsmäärus“) artikliga 174, teavitab ta sellest kohe osalevaid liikmesriike, et nad saaksid viivitamata algatada oma hankemenetluse.

Artikkel 37

Komisjoni läbirääkimisvolituste kindlaksmääramine ja rakendamine

1. Artikli 36 lõike 3 teises lõigus osutatud kokkuleppes määratakse kindlaks komisjoni läbirääkimisvolitused osalevate liikmesriikide huvides või nimel asjakohaste elutähtsate kaupade ja teenuste või kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste hankimiseks uute lepingute sõlmimise teel. Kõnealused läbirääkimisvolitused hõlmavad pakkumuste hindamiskriteeriume.

2. Komisjon kutsub osalevaid liikmesriike üles nimetama esindajad, kes osalevad artikli 36 lõike 3 punktis b osutatud kokkuleppe üle peetavates läbirääkimistes ja hankemenetluse ettevalmistamises.

3. Kõnealuse kokkuleppe alusel on komisjonil õigus osalevate liikmesriikide huvides või nimel hanke raames sõlmida lepinguid ettevõtjatega, sealhulgas iga elutähtsate kaupade tootja ja elutähtsate teenuste osutaja või kriisi seisukohast oluliste kaupade tootja ja kriisi seisukohast oluliste teenuste osutajaga eraldi, et soetada selliseid kaupu või saada selliseid teenuseid.

4. Ilma et see piiraks finantsmääruse artikli 174 kohaldamist, korraldab komisjon hankemenetlused osalevate liikmesriikide huvides või nimel, sealhulgas võtab vastu lepingu sõlmimise otsuse ja sõlmib selle alusel ettevõtjatega lepingud.

5. Ettevõtjatega sõlmitud lepingute täitmisel ja hankemenetluste korraldamisel tagab komisjon, et osalevaid liikmesriike koheldakse mittediskrimineerivalt.

Artikkel 38

Komisjoni poolt liikmesriikide huvides või nimel korraldavate hangete kord

1. Komisjon korraldab käesoleva määruse alusel hankeid kooskõlas normidega, mida kohaldatakse komisjoni enda hankemenetluste suhtes kooskõlas finantsmäärusega.

2. Kui see on põhjendatud äärmise kiireloomulisuse tõttu või hädavajalik selleks, et kohaneda ettenägematute asjaoludega siseturu hädaolukorra kujunemisel, ja kui muudatusega ei muudeta oluliselt lepingu eset, võib komisjon kokkuleppel töövõtjaga:

a) lubada muuta allkirjastatud lepingut suuremas ulatuses kui 50 % piirmäär ja kuni 100 % ulatuses esialgse lepingu maksumusest või

b) osalevate liikmesriikide lihthäälteenamusega saavutatud ühisel kokkuleppel lubada teistel liikmesriikidel ühineda allkirjastatud lepinguga või sõlmida valitud töövõtjaga lisaleping.

3. Muudatust käsitatakse lepingu eseme olulise muutmisena, kui see muudab lepingu selle sisu poolest algsest oluliselt erinevaks, nimelt kui on täidetud üks või mitu järgmistest tingimustest:

a) muudatusega lisatakse või kõrvaldatakse olulisi tingimusi, mis oleksid võimaldanud osaleda ka muudel kui algselt välja valitud pakkujatel või vastu võtta muid kui algselt vastu võetud pakkumusi või mis oleksid hankemenetlusse kaasanud täiendavaid osalejaid või ei oleks viinud edukaks osutunud pakkuja väljavalimiseni, kui need tingimused oleksid olnud lisatud algsesse hankemenetlusse või sellest kõrvaldatud;

b) muudatusega muudetakse oluliselt lepingu majanduslikku tasakaalu töövõtja jaoks soodsamaks viisil, mida ei olnud algses lepingus ette nähtud;

c) muudatusega laiendatakse oluliselt lepingu ulatust.

II PEATÜKK

Ühishanked siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide ajal

Artikkel 39

Ühishankemenetlus

1. Komisjon ja üks või mitu osalevate liikmesriikide avaliku sektori hankijat või direktiivi 2014/25/EL artiklis 4 määratletud võrgustiku sektori hankijat võivad kooskõlas finantsmääruse artikli 168 lõikes 2 sätestatud normidega korraldada ühishankemenetluse elutähtsate kaupade tarnimiseks ja elutähtsate teenuste osutamiseks või kriisi seisukohast oluliste kaupade tarnimiseks ja kriisi seisukohast oluliste teenuste osutamiseks. Liikmesriigid võivad ühiselt hangitud vahendeid täielikult omandada, rentida või liisida.

2. Ühishankemenetluses võivad osaleda kõik liikmesriigid, EFTA riigid ja liidu kandidaatriigid ning Andorra Vürstiriik, Monaco Vürstiriik, San Marino Vabariik ja Vatikani Linnriik. Käesoleva artikli ja artikli 41 kohaldamisel käsitatakse neid riike osalevate liikmesriikidena, juhul kui nad otsustavad ühishankes osaleda.

3. Enne ühishankemenetlust sõlmivad komisjon ja osalevad liikmesriigid ühishankelepingu, et määrata kooskõlas asjakohase liidu õigusega kindlaks hanke praktiline kord ja pakkumuste hindamise kriteeriumid.

4. Komisjon teavitab Euroopa Parlamenti kooskõlas käesoleva artikliga korraldatavatest ühishankemenetlustest ja annab taotluse korral juurdepääsu lepingutele, mis on sõlmitud nende menetluste tulemusena, tingimusel et piisavalt kaitstakse tundlikku äriteavet, sealhulgas ärisaladusi, ärisuhteid ja liidu huve.

III PEATÜKK

Liikmesriikide hanked siseturu hädaolukorrarežiimi ajal

Artikkel 40

Konsulteerimine ja koordineerimine liikmesriikide üksikhangete korral

Kui artikli 18 kohaselt on kehtestatud siseturu hädaolukorrarežiim, teevad liikmesriigid kõik endast oleneva, et teavitada üksteist ja komisjoni kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste käimasolevatest hankemenetlustest.

Enne uue hankemenetluse algatamist kooskõlas direktiividega 2014/24/EL ja 2014/25/EL teevad liikmesriigid järgmist:

a) teavitavad üksteist oma avaliku sektori hankija või võrgustiku sektori hankija kavatsusest algatada kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste hankemenetlus;

b) konsulteerivad teiste liikmesriikide ja komisjoniga hanke kõige sobivama viisi üle ning

c) koordineerivad oma hankemenetlusi siseturu hädaolukorra ajal liikmesriikidevahelise solidaarsuse vaimus.

Artikkel 41

Ainuõigusklausel

1. Siseturu hädaolukorrarežiimi ajal sätestatakse kokkuleppes, millega reguleeritakse komisjoni poolt ühe või mitme osaleva liikmesriigi huvides või nimel korraldatavaid hankeid või komisjoni ja ühe või mitme osaleva liikmesriigi ühishanget, asjakohasel juhul ainuõigusklausel, mille kohaselt võtavad osalevad liikmesriigid kohustuse mitte hankida kõnealuseid kriisi seisukohast olulisi kaupu või teenuseid muude kanalite kaudu ja mitte pidada paralleelseid läbirääkimisi.

Ainuõigusklausli sätestamise korral täpsustatakse selles, et osalevatel liikmesriikidel on kokkuleppel komisjoniga ja pärast kõigi teiste osalevate liikmesriikidega konsulteerimist lubatud algatada oma hankemenetlus, et osta täiendavas mahus selliseid kriisi seisukohast olulisi kaupu või teenuseid, mille suhtes on käimas ühishange või komisjoni hange, mida ta korraldab liikmesriikide huvides või nimel, nii, et sellega ei kahjustata käimasolevat hanget. Taotlus sellise kokkuleppe sõlmimiseks esitatakse komisjonile, kes edastab selle kaalumiseks teistele osalevatele liikmesriikidele.

2. Ainuõigusklauslit kohaldatakse kõigi uute lepingute suhtes, sealhulgas raamlepingutel põhinevate erilepingute suhtes, mille sõlmimist osalevate liikmesriikide avaliku sektori või võrgustiku sektori hankijad võivad kaaluda siseturu hädaolukorrarežiimi kehtimise ajal.

VI JAOTIS

ANDMEKAITSE, KONFIDENTSIAALSUS, TURBENORMID JA DIGIVAHENDID

Artikkel 42

Isikuandmete kaitse

1. Käesolev määrus ei piira liikmesriikide kohustusi seoses nendepoolse isikuandmete töötlemisega kooskõlas määrusega (EL) 2016/679 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2002/58/EÜ ([57]) eraelu puutumatuse ja elektroonilise side

([57]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiiv 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) (EÜT L 201, 31.7.2002, lk 37).

kohta ega komisjoni ja asjakohasel juhul muude liidu institutsioonide, organite ja asutuste kohustusi seoses nendepoolse isikuandmete töötlemisega kooskõlas määrusega (EL) 2018/1725 oma ülesannete täitmise raames.

2. Isikuandmeid töödeldakse ja edastatakse üksnes siis, kui see on käesoleva määruse eesmärkide saavutamiseks tingimata vajalik. Sellistel juhtudel kohaldatakse asjakohasel juhul määruste (EL) 2016/679 ja (EL) 2018/1725 tingimusi.

3. Kui isikuandmete töötlemine ei ole käesolevas määruses kehtestatud mehhanismide kohaldamiseks tingimata vajalik, muudetakse isikuandmed anonüümseks sellisel viisil, et andmesubjekt ei ole tuvastatav.

Artikkel 43

Saadud teabe kaitsega seotud konfidentsiaalsus- ja turbenormid

1. Käesoleva määruse kohaldamisel saadud teavet kasutatakse üksnes sel eesmärgil, milleks seda taotleti.

2. Liikmesriigid ja komisjon tagavad kaubandus- ja ärisaladuste ning muu käesoleva määruse kohaldamise käigus saadud ja koostatud tundliku ja konfidentsiaalse teabe, sealhulgas soovitusi ja võetavaid meetmeid käsitleva teabe kaitse kooskõlas liidu ja riigisisese õigusega.

3. Komisjon ei jaga käesoleva määruse alusel saadud teavet viisil, mis võimaldab ettevõtja isiku kindlaks teha, kui niisugune teabe jagamine võib tekitada sellele ettevõtjale ärilist või mainekahju või paljastada kaubandussaladusi.

4. Nõukoda on kohustatud järgima komisjoni turbenorme, et kaitsta Euroopa Liidu salastatud teavet ja tundlikku salastamata teavet.

5. Liikmesriigid ja komisjon tagavad, et käesoleva määruse alusel esitatud või vahetatud salastatud teabe salastatuse taset ei alandata ning salastatust ei kustutata ilma teabe koostaja eelneva kirjaliku nõusolekuta.

Artikkel 44

Digivahendid

1. Komisjon ja liikmesriigid loovad hiljemalt 29. maiks 2026 sobivate vahendite või sobiva IT-taristu puudumise korral koostalitlusvõimelised digivahendid või IT-taristud, mis toetavad käesoleva määruse eesmärkide täitmist, ning hoiavad neid töös ja ajakohastavad neid korrapäraselt. Sellised vahendid ja taristud töötatakse välja väljaspool siseturu hädaolukorra-režiimi, et olla valmis reageerima võimalikele tulevastele hädaolukordadele aegsasti ja tõhusalt. Need hõlmavad muu hulgas standarditud, turvalisi ja mõjusaid digivahendeid teabe turvaliseks kogumiseks ja vahetamiseks ning spetsiaalset ühtset digiportaali või veebisaiti, kus on kodanikele ja ettevõtjatele kättesaadavad deklareerimis-, registreerimis- või loavormid ning kus nad saavad neid vorme esitada.

2. Komisjon kehtestab rakendusaktidega selliste vahendite ja taristute tehnilised aspektid, kasutades võimaluse korral olemasolevaid IT-vahendeid ja portaale. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 45 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

VII JAOTIS

LÕPPSÄTTED

Artikkel 45

Komitee

1. Komisjoni abistab siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõime komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.

2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

3. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 8, koostoimes artikliga 5.

Artikkel 46

Aruandlus, läbivaatamine ja hindamine

1. Komisjon hindab hiljemalt 29. novembriks 2029 ja seejärel iga viie aasta tagant käesoleva määruse toimimist ja tulemuslikkust ning esitab selle kohta Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande.

2. Lisaks hindab komisjon nelja kuu jooksul pärast siseturu valvsusrežiimi või, kui see on kohaldatav, siseturu hädaolukorrarežiimi lõpetamist meetmeid, mida on rakendatud käesoleva määruse alusel seoses kriisiga, mille tõttu asjakohane režiim kehtestati, ning esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule nende kohta, eelkõige nende meetmete tulemuslikkuse kohta aruande.

3. Asjakohasel juhul lisatakse lõigetes 1 ja 2 osutatud aruannetele asjakohased seadusandlikud ettepanekud.

4. Lõigetes 1 ja 2 osutatud aruanded hõlmavad eelkõige hinnangut järgmise kohta:

a) käesoleva määruse tähtsus siseturu sujuvas ja tõhusas toimimises, eelkõige seoses kaupade, teenuste ja isikute vaba liikumisega ning sellega, et vältida riiklike meetmete erinevusi, mis tooksid kaasa piiriüleseid piiranguid;

b) käesoleva määruse alusel rakendatavad meetmed, sealhulgas mittediskrimineerimise ja proportsionaalsuse põhimõtete hindamine, eelkõige:

   i) erandolukorra etapis rakendatud meetmete, eelkõige stressitestide, koolituse ja kriisiprotokollide, digivahendite, vastupanuvõime ja kaupade kättesaadavusega seotud meetmete mõju;

   ii) siseturu valvsusrežiimi raames rakendatud meetmete mõju;

   iii) siseturu hädaolukorrarežiimi ajal rakendatud meetmete mõju, eelkõige põhiõiguste hartas sätestatud põhiõigustele, nimelt seoses ettevõtlusvabaduse, töö otsimise ja töötamise vabaduse ning kollektiivläbirääkimiste ja kollektiivse tegutsemise õiguse, sealhulgas streigiõigusega;

c) nõukoja töö, sealhulgas selle töö seoses muude asjaomaste kriisi seisukohast oluliste liidu tasandi organite tööga, eelkõige IPCRi, tervisealasteks hädaolukordadeks valmisoleku ja neile reageerimise asutuse ning liidu elanikkonnakaitse mehhanismiga;

d) siseturu valvsusrežiimi või asjakohasel juhul siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamise kriteeriumide asjakohasus.

5. Lõigete 1 ja 2 kohaldamisel esitavad liikmesriikide pädevad asutused ja nõukoda komisjonile tema taotluse korral teavet.

Vajaduse korral võib komisjon taotleda ja saada asjakohaseid eri- või teaduslikke teadmisi asjaomastelt liidu organitelt ja asutustelt.

Artikkel 47

Määruse (EÜ) nr 2679/98 muutmine

Määrust (EÜ) nr 2679/98 muudetakse järgmiselt.

1) Artikkel 2 asendatakse järgmisega:

„*Artikkel 2*

Käesolev määrus ei mõjuta mingil viisil liikmesriikides ja liidu tasandil tunnustatud põhiõiguste, sealhulgas streigiõiguse või -vabaduse teostamist ega õigust või vabadust võtta muid liikmesriikide töösuhete erisüsteemidega hõlmatud meetmeid kooskõlas riigisisese õiguse või tavaga. See ei mõjuta töötajate ja tööandjate riigisisese õiguse või tava kohast õigust pidada läbirääkimisi kollektiivlepingute üle ja neid sõlmida ega huvide konflikti korral töötajate ja tööandjate kollektiivse tegutsemise õigust oma huvide kaitsmiseks, sealhulgas õigust streikida.“

2) Lisatakse järgmine artikkel:

„*Artikkel 5a*

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/2747 (*) artikli 3 punktis 3 määratletud siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamise korral kooskõlas kõnealuse määruse artikliga 18 lõpetatakse siseturu hädaolukorrarežiimi ajal käesoleva määruse artiklite 3, 4 ja 5 kohaldamine kriisi seisukohast oluliste kaupade suhtes, mis on loetletud kooskõlas kõnealuse määruse artikli 18 lõikega 4 vastu võetud rakendusaktis.

2. Käesoleva artikli lõike 1 kohaldamine ei mõjuta kohustusi, mis tulenesid käesolevast määrusest enne siseturu hädaolukorrarežiimi kehtestamist kooskõlas määrusega (EL) 2024/2747.

(*) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2024. aasta määrus (EL) 2024/2747, millega luuakse siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõimega seotud meetmete raamistik ning muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2679/98 (siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõime määrus) (ELT L, 2024/2747, 8.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2747/oj).“

Artikkel 48

Jõustumine ja kohaldamine

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Seda kohaldatakse alates 29. maist 2026.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Strasbourg, 9. oktoober 2024

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
eesistuja	*eesistuja*
R. METSOLA	BÓKA J.